

Хмельницький національний університет

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Аналіз фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні засади здійснення на прикладі Волочиського районного споживчого товариства, м. Волочиськ, Хмельницький р-н, Хмельницька обл.

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

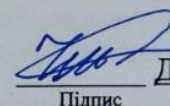
Код і найменування

Освітня програма Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Найменування

Шифр КвРФБС. 022170.01.13.00

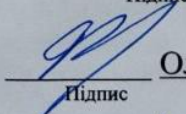
Виконав здобувач IV курсу група ФБС-22-1

Підпис

Дар'я ЧИКАРЬОВА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент

Підпис

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

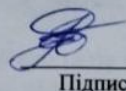

Підпис

Інна ДОВЕНКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

В.о. завідувача кафедри фінансів
банківської справи, страхування та
фондового ринку

Підпис

Ірина ФОРКУН

15. 06. 2026 р.

Хмельницький 2026

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Код і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Найменування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Хрущ*

09 02 2026

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Чикар'ювій Дар'ї Русланівні

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1 Тема роботи Аналіз фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні засади здійснення на прикладі Волочиського районного споживчого товариства, м. Волочиськ, Хмельницький р-н, Хмельницька обл.

Керівник роботи Фрадинський Олександр Анатолійович, канд. екон. наук, доцент
Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 20.01.2026 р. № 7 (додаток № 5)

2 Термін подання здобувачем роботи на кафедру з 05.06.2026

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність Волочиського районного споживчого товариства

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні засади дослідження фінансового стану підприємств;

2 Прикладні аспекти оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання в Україні;

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень):

1. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан»;
2. Характеристика основних завдань аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання;
3. Характеристика принципів здійснення аналізу фінансового стану;
4. Особливості та зміст аналізу фінансового стану;
5. Характеристика етапів проведення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання;
6. Характеристика груп та їх складових при оцінці фінансового стану суб'єкта господарювання;
7. Класифікація методів аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання;
8. Питома вага необоротних та оборотних активів підприємств в економіці України у 2022-2024 роках, %;
9. Зміна необоротних активів суб'єктів господарювання в економіці України у 2022-2024 роках;
10. Динаміка оборотних активів суб'єктів господарювання України у 2022-2024 роках;
11. Співвідношення між джерелами фінансування діяльності підприємств України за період

2022-2024 років,%;

12. Динаміка поточних зобов'язань господарюючих суб'єктів в економіці України у 2022-2024 роках;
13. Аналіз складу та структури майна Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках;
14. Динаміка фінансових ресурсів Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках, тис. грн;
15. Фінансові результати діяльності Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках;
16. Динаміка нарахування та сплати податків Волочиським РАЙ СТ за період 2023-2025 роках.

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 9 лютого 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 9.02.2026	<i>Виконано</i>
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 27.02.2026	<i>Виконано</i>
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2026	<i>Виконано</i>
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2026	<i>Виконано</i>
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 5.06.2026	<i>Виконано</i>
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 17.06.2026	

Здобувач

Підпис

Дар'я ЧИКАРЬОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Здобувач Чикарьова Дар'я Русланівна, IV курс, група ФБС-22-1

(Прізвище, ім'я, по батькові, курс, група)

Керівник Фрадинський Олександр Анатолійович, канд. екон. наук, доцент

(Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Тема роботи: Аналіз фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні засади здійснення на прикладі Волочиського районного споживчого товариства, м. Волочиськ, Хмельницький р-н, Хмельницька обл.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий аналіз, рентабельність, ділова активність

Метою роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу фінансового стану підприємств в Україні.

Предметом дослідження – виступає поєднання теоретичних та практичних підходів щодо вдосконалення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання.

Об'єктом дослідження – є фінансовий стан юридичних осіб в Україні.

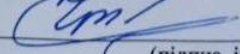
За результатами дослідження сформульовані такі висновки: Оцінка фінансово-економічних показників діяльності Волочиського РАЙ СТ на період 2023-2025 років, свідчить про загалом позитивну динаміку розвитку. Спостерігається зростання вартості активів, обсягів реалізації продукції, чистого доходу та прибутку, що вказує на поступове зміцнення ринкових позицій. Водночас, структура активів характеризується високою часткою необоротних засобів, що, з одного боку забезпечує стабільність, а з іншого – знижує гнучкість використання фінансових ресурсів. Фінансова стійкість товариства залишається достатньою, оскільки переважає власний капітал, однак простежується тенденція до зростання поточних зобов'язань і зниження маневреності власних коштів. Показники ліквідності і платоспроможності не досягають нормативних значень, що свідчить про наявність певних ризиків у забезпеченні своєчасного виконання короткострокових зобов'язань товариства.

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку: Фінансовий стан споживчих товариств в Україні значною мірою залежить від їх здатності адаптуватися до ринкових мов господарювання. Важливим є збільшення ефективності операційної діяльності. Наступним важливим напрямком підвищення ефективності діяльності є вдосконалення фінансового менеджменту. Третім важливим фактором є диверсифікація джерел доходів. Доцільно розширювати спектр послуг: відкривати нові форми торгівлі (он-лайн торгівля, доставка), розвивати переробку сільськогосподарської продукції, надавати побутові та сервісні послуги. Наступним напрямком є покращення роботи з капіталом та інвестиціями.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел посилання та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 65 сторінки друкованого тексту. Робота містить 24 таблиць, 9 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 46 найменувань.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 1.06.2026

Дата захисту кваліфікаційної роботи з 17.06.2026.

Здобувач Чикарьова Дар'я

(підпис, ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

Вступ	5
1 Теоретичні засади дослідження фінансового стану підприємств	8
1.1 Фінансовий стан підприємства: сутнісна характеристика та необхідність аналізу	8
1.2 Характеристика підходів до оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання	17
2 Прикладні аспекти оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання в Україні	27
2.1 Аналіз фінансового стану підприємств України за період 2022-2024 років	27
2.2 Фінансово-господарська діяльність та фінансовий стан Волочиського районного споживчого товариства в 2023-2025 роках	37
Висновки	57
Перелік джерел посилань	61
Додатки	66

ВСТУП

За сучасних фінансово-економічних обставин діяльність будь-якого суб'єкта господарювання є об'єктом пильної уваги широкого кола учасників ринкових відносин, зацікавлених у результатах його роботи. Для розробки перспективного плану розвитку, за поточної економічної ситуації в суспільстві і державі, управлінському та керівному персоналу підприємства необхідно мати можливість реальної оцінки фінансового стану підприємства, а також векторів та перспектив розвитку тієї галузі економіки, до якої належить суб'єкт господарювання. Рівень фінансового стану визначається конкурентоспроможністю підприємства, його економічним потенціалом, діловою активністю, будучи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансово-господарської діяльності. Оцінюючи та аналізуючи фінансовий стан підприємства зараз, управлінські та фінансово-економічні служби на підприємстві отримують можливість спрогнозувати розвиток підприємства у майбутньому та покращити його економічне становище.

Дослідження фінансового стану підприємств, як визначальної основи їх діяльності широко представлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Інструменти фінансового аналізу, його методологія і послідовність здійснення знайшли своє відображення у працях С. Бегун, Т. Безбородової, Ю. Брігхема, В. Готри, А. Громової, М. Денисенка, Л. Івченко, О. Ключник, Ю. Костенко, Н. Марусяк, В. Мец, О. Піскунова, О. Сарапіна, Р. Сміт, Д. Стоун, А. Томпсон, Р. Фоулк тощо.

Не дивлячись на значний внесок та проробленість проблематики дослідження фінансового стану господарюючих суб'єктів, теоретичні та прикладні аспекти його дослідження залишаються актуальними, особливо, враховуючи вплив форс-мажорних ситуацій, до яких відноситься і воєнний стан, який діє в нашій державі із лютого 2022 року.

За мету кваліфікаційної роботи обрано поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу фінансового стану підприємств в Україні. Враховуючи поставлену мету у кваліфікаційній роботі визначено основні завдання:

- дослідити сутнісну характеристику фінансового стану та обґрунтувати необхідність його аналізу;
- охарактеризувати підходи до оцінки фінансового стану підприємств;
- вивчити сучасний стан фінансового забезпечення підприємств в Україні;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність та фінансовий стан Волочиського районного споживчого товариства в 2023-2025 роках протягом останніх трьох років.

Об'єктом дослідження є фінансовий стан юридичних осіб в Україні. Предметом дослідження виступає поєднання теоретичних та практичних підходів щодо вдосконалення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання.

В основу дослідження фінансового стану суб'єктів господарювання покладено систему наукових методів, використання яких гарантує здійснення комплексної оцінки їх діяльності. Їх можна розбити на 2 основні категорії – основні та допоміжні. Серед першої групи варто назвати методи аналізу та синтезу, порівняння і узагальнення, індукції та дедукції, групування та систематизації. До групи допоміжних слід віднести економіко-статистичні методи, методи фінансового аналізу, методи припущення та прогнозування, які дають змогу визначити та оцінити основні показники, які формують фінансовий стан підприємства.

При проведенні дослідження інформаційною базою слугували: чинна нормативно-правова база з питань проведення фінансового аналізу, наукові праці (монографії, статті і тези) дослідників, у яких висвітлюються теоретичні і практичні основи зазначено об'єкта дослідження, аналітичні матеріали Державної служби статистики України, фінансова звітність Волочиського

районного споживчого товариства, інформаційні Інтернет-матеріали, які мають відношення до теми дослідження.

Наукова новизна результатів, отриманих в ході проведеного дослідження, ґрунтується на тому, що отримали подальшого розвитку:

– трактування дефініції «фінансовий стан», як поняття, що дає узагальнюючу якісну характеристику фінансового потенціалу підприємства та ефективності використання ним фінансових ресурсів;

– пропозиції практичного характеру, направлені на покращення фінансового стану підприємств України та які базуються на проведеному його аналізі за період трьох останніх років, із врахуванням наявності узагальненої статистичної інформації.

В практичному плані, є можливість використання напрацьованих теоретико-практичних результатів оцінки фінансового стану в діяльності суб'єктів господарювання України.

Концептуальні результати кваліфікаційної роботи доповідалися на IV Всеукраїнській науковій конференції здобувачів освіти та молоді «Data Driven в економіці, бізнесі, та HR-інжинірингу у стратегії цифрової трансформації інноваційного розвитку економіки» (15 травня 2025 р., м. Хмельницький). Основні теоретичні та практичні результати роботи були відображені у тезах обсягом 0,19 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 65 сторінки друкованого тексту. Робота містить 24 таблиць, 9 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 46 найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Фінансовий стан підприємства: сутнісна характеристика та необхідність аналізу

Протягом останніх років в Україні відбулися та продовжують відбуватися суттєві економічні трансформації, пов'язані як із дією воєнного стану, так і з продовженням формування та розвитку економіки ринкового типу господарювання. Незважаючи на наявні складнощі та суперечності перехідного періоду та воєнного форс-мажору, поступово зміцнюється та систематизується правова база, що регулює фінансово-кредитні відносини, відповідно до нових фінансово-економічних реалій. Досліджувати та прогнозувати фінансовий стан підприємств за умов воєнного стану є досить складною проблемою, оскільки воєнні дії генерують форс-мажор, який передбачає не лише скорочення обсягів активної господарської активності підприємства, але й і потенційну повну його зупинку і навіть безповоротну втрату майна або ресурсів.

За таких обставин, підприємці та фахівці-практики, що забезпечують фінансову діяльність підприємств, повинні глибоко володіти знаннями з фінансів підприємств і добре орієнтуватися у чинних нормативно-правових актах, що регулюють фінансові відносини. Це є необхідною основою для професійної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта і економічної ситуації в країні загалом, а також для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Без цього досягти успіху в умовах конкурентної ринкової економіки стає значно складніше.

Актуальність визначених практичних питань проведення аналізу фінансового стану підприємства, необхідність здійснення фінансового планування, спрямованих на забезпечення підприємства необхідними

фінансовими ресурсами з метою економічного розвитку та підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності у довгостроковому періоді, зумовлені зовнішніми та внутрішніми чинниками організації економічних відносин.

Комплексне вивчення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, а також розробка операційних та фінансових планів на основі даних аналізу сприяє стійкому розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта. Теоретичною та методологічною основою проведення аналізу фінансового стану є теорії та концепції, які представлені у наукових працях українських та зарубіжних вчених із зазначеної проблематики [2, с. 157].

У сучасній економічній теорії та теорії фінансів відсутній єдиний підхід до визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства», його основних характеристик, складових та різновидів. Багато дослідників розмежовують такі категорії як «фінансовий стан підприємства», «економічний стан підприємства», «фінансово-економічний стан». Доцільно підтримати позицію науковців, які розділяють поняття за ключовою відмінною ознакою – сферою діяльності підприємства. Зокрема, економічна діяльність охоплює всі напрями функціонування підприємства, тоді як фінансова діяльність пов'язана безпосередньо з формуванням, розподілом та зміною обсягу його капіталу. Водночас, попри значну кількість наукових досліджень, присвячених визначенню поняття «фінансовий стан підприємства», у науковій літературі спостерігаються суттєві відмінності в його трактуванні. Найпоширеніші підходи до визначення цього поняття наведені у таблиці 1.1.

Якщо проаналізувати визначення поняття «фінансового стану» науковцями, то більшість із них відштовхуються від трактування запропонованого Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [30]. Вони визначають це поняття як комплексне, що характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, або як економічну категорію зі своєю специфікою.

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування поняття «фінансовий стан»

Автор	Визначення підходу
Базилінська О.	«сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства» [3, с. 63]
Безбородова Т.	комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [5]
Білик М.	«реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою» [7, с. 90]
Бланк І.	«рівень збалансованості окремих елементів акти вів і пасивів підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [8, с. 170]
Кузьменко Л.	«сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів» [25, с. 104]
Поддєрьогін А.	«комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [35, с. 282-283]
Савицька Г.	«економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу» [37, с. 322]
Цал-Цалко Ю.	«комплексне поняття, що характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю» [43, с. 66]

Проаналізовані підходи свідчать, що більшість науковців розглядають фінансовий стан, насамперед, як сукупність або систему показників. Водночас, на нашу думку, варто акцентувати на тому, що фінансовий стан суб'єкта господарювання є об'єктивною економічною категорією, яку можна оцінити з різним рівнем глибини та достовірності за допомогою множини індикаторів. Оскільки ці показники мають імовірнісний характер, вони слугують підґрунтям для ухвалення управлінських рішень в умовах невизначеності. До таких індикаторів належать: конкурентноспроможність, фінансова стійкість,

платоспроможність, ефективність господарської діяльності тощо. Проте, попри їхню важливість, кожен із них відображає лише окремі аспекти фінансового стану підприємства, а не його цілісну характеристику.

Найбільш оптимальний підхід, на наш погляд, щодо вирішення проблеми визначення поняття фінансового стану запропонували науковці Яцух О.О., Захаровою Н.Ю., які узагальнивши визначення цієї дефініції різними дослідниками та її трактування діючими нормативно-правовими актами, виділили п'ять основних підходів.

«- як збалансоване співвідношення оборотних і необоротних активів і джерел їх фінансування, а також ефективність їх використання на певний момент часу;

- як комплексне поняття з цілим рядом характеристик складових фінансових відносин підприємства;

- як економічна категорія, що характеризує стан і кругообіг капіталу підприємства та його спроможність до розвитку;

- як систему показників, що характеризують здатність підприємства реалізувати свою діяльність

- як спроможність підприємства вести господарську діяльність» [46, с. 174].

Враховуючи вищенаведені напрацювання науковців, вважаємо за доцільне запропонувати власне визначення дефініції «фінансовий стан», як поняття, що дає узагальнюючу якісну характеристику фінансового потенціалу підприємства та ефективності використання ним фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства визначається підсумками його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Зростання обсягів виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) за умови зниження їх собівартості забезпечує підвищення рентабельності та підвищення прибутку, що позитивно впливає на загальний фінансовий стан. Натомість невиконання планових показників роботи призводить до підвищення витрат, скорочення доходів і прибутків, що, у свою чергу, спричиняє погіршення фінансової стійкості та зниження

платоспроможності підприємства. Очевидно, що насамперед у стабільному фінансовому становищі зацікавлене саме підприємство. Водночас його формування значною мірою залежить від взаємодії з постачальниками, споживачами, акціонерами, банківськими установами, іншими юридичними і фізичними особами. Разом із тим, рівень економічної привабливості підприємства для цих суб'єктів визначається безпосередньо його діяльністю, адже вони мають можливості обирати серед інших підприємств, здатних задовольнити їхні економічні інтереси.

Розкриваючи сутність фінансового стану підприємств, слід виокремити його ключові аспекти:

- достатність фінансових ресурсів для стабільної діяльності та розвитку;
- оптимальність структури власного і позикового капіталу;
- раціональність розміщення коштів;
- інтенсивність та результативність їх використання; стійкість ринкових позицій і підтримка інвестиційної привабливості.

Сукупність цих характеристик визначає здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність і залучати ресурси як із внутрішніх, так і із зовнішніх джерел.

У ході оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта, за мету ставиться розробка і реалізація заходів, направлених на його зміцнення, ріст потенціалу та збільшення можливостей підприємства здійснювати власну економічну активність на основі підвищення рівня прибутковості. В результаті оцінки фінансового стану з'являється можливість встановити й охарактеризувати [31, с. 107]:

- ефективність фінансово-господарської активності суб'єкта господарювання в цілому, а також рівень ефективності використання фінансових ресурсів зокрема;
- стан кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення його статутної діяльності;

- стан підприємницького ризику щодо варіантів погашення зобов'язань, здатність до збільшення обсягів активів, залучення інвестицій;
- головні пріоритети належного планування, прогнозування, бюджетування діяльності;
- політику формування, розподілу і використання прибутку для різного роду потреб господарюючого суб'єкта;
- причини, що обумовили відповідні змін, а також тенденції і пріоритетні напрями розвитку юридичної особи за показниками його фінансового стану.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання, як складна і багатогранна категорія, становить інтерес для різних учасників економічних та фінансових відносин, які взаємодіють із ним у процесі його фінансового-господарської діяльності. Повна та достовірна інформація про фінансове становище господарюючого суб'єкта необхідна, насамперед, власникам цього бізнесу – для оцінки його позицій на ринку, порівняно із середньогалузевими показниками та конкурентами. Менеджмент підприємства, на основі фінансового стану, може визначити результативність і доцільність прийняття управлінських рішень. Наймані працівники оцінюють рівень стабільності та надійності роботодавця. Постачальники та покупці використовують результати аналізу для визначення ділової надійності партнера. Банківські установи зважають на фінансові показники при вирішенні питання щодо кредитоспроможності підприємства. Держава застосовує такі дані для контролю стійкості окремих суб'єктів і цілих галузей економіки, а конкуренти – для формування або коригування власної ринкової стратегії [26].

Узагальнений підхід до класифікації фінансового стану підприємства передбачає його поділ на 2 основні типи:

- задовільний фінансовий стан – характеризується раціональним та результативним використанням ресурсів, спроможність своєчасно і у повному обсязі виконувати зобов'язання, наявністю достатнього обсягу власного капіталу для мінімізації ризиків, а також стабільними перспективами отримання прибутку в майбутньому;

– незадовільний фінансовий стан – проявляється у низькому рівні платоспроможності, неефективному використанні ресурсів, нераціональному розміщенні виробничих засобів та їх надмірній імобілізації. Крайнім проявом такого стану є банкрутство – ситуація, за якої підприємство втрачає здатність виконувати свої фінансові зобов'язання.

Основні завдання, які покладаються на аналіз фінансового стану, наведені на рисунку 1.1. Проте, слід відмітити, що окремі дослідники виділяють і додаткові завдання, до яких відносяться оцінка впливу факторів невизначеності та ризику, форс-мажорних обставин, інфляції, податкової і митної політики на фінансовий стан підприємства.

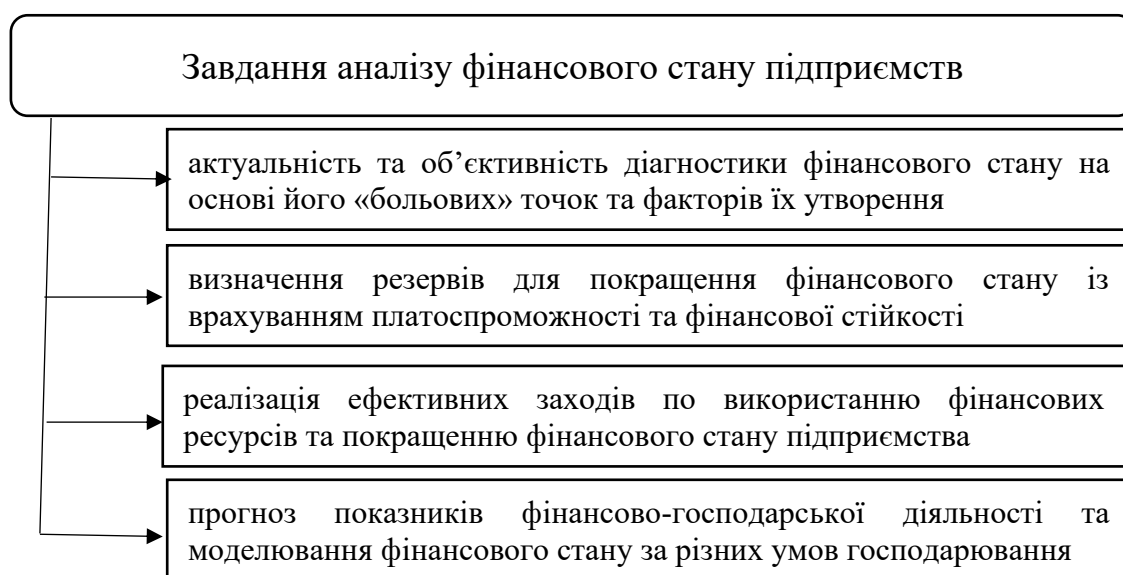

Рисунок 1.1 – Характеристика основних завдань аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання

Джерело: виокремлено автором на основі [13, 15, 19]

Здійснюючи аналіз фінансового стану, необхідною умовою його проведення слід визнати дотримання певних принципів – основоположних правил, які виступають базовими та гарантують об'єктивну оцінку тих фінансових показників, що є фундаментальними для даного виду аналізу (платоспроможність, рентабельність, стійкість тощо). Базові принципи проведення фінансового аналізу відображені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Характеристика принципів здійснення аналізу фінансового стану

Принцип	Суть принципу
Конкретність	аналіз ґрунтується на достовірних даних і отриманні їх конкретних кількісних значень
Комплексність	комплексне поєднання вивчення економічних явищ та процесів для їх об'єктивної оцінки
Системність	економічні явища та процеси вивчаються у взаємозв'язку одне з другим, в межах однієї системи
Регулярність	аналіз здійснюється на постійній основі, за наперед визначений проміжок часу
Об'єктивність	обґрунтовані висновки формуються на базі критичного та безпристрасного вивчення економічних процесів та явищ
Дієвість	результати аналіз повинні використовуватися для практичних цілей та не мати формального характеру
Економічність	здійснення аналітичних процедур повинне мати економічний ефект
Співставність	Отримані дані та результати аналізу повинні мати змогу порівнюватися один з другим
Науковість	Аналіз повинен базуватися на використанні науково обґрунтованих методик і процедур

Джерело: виокремлено автором на основі [13, 15, 28, 34]

Фінансовий стан підприємства доцільно аналізувати з точки зору фінансового менеджменту. Він виступає об'єктом фінансового управління, формується в результаті фінансово-господарської діяльності та відображає якісну характеристику функціонування суб'єкта господарювання. Фінансовий стан показує рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його стабільної роботи, раціональність їх розподілу і результативність використання. Оцінювання здійснюється за допомогою системи показників, що відображають поточні результати діяльності та визначають перспективи подальшого розвитку.

Фінансовий аналіз використовується не тільки як інструмент оцінки досягнення певного рівня стійкості стану діяльності суб'єкта господарювання, але і як оцінка змін цього рівня під впливом факторів самого різного роду. Він є

найважливішим способом виявлення внутрішніх резервів покращення основних показників діяльності підприємства. Характерні ознаки та зміст фінансового аналізу відображено на таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Особливості та зміст аналізу фінансового стану

Ознака	Суть ознаки
Ціль	Формування оптимального переліку агрегованих показників фінансового стану і фінансових результатів діяльності для задоволення потреб різних груп користувачів
Об'єкт	Підприємство, суб'єкт господарювання
Суб'єкти	Власники, менеджмент підприємства, постачальники, кредитори, банки, органи державного фінансового контролю
Періодичність	Не рідше одного разу на рік, а також по мірі надання звітності на запити різних груп зовнішніх споживачів інформації (податкових і митних органів, статистичних служб, банків)
Інформаційна база	Бухгалтерська (фінансова) звітність
Доступність інформації	Відкрита для широкого кола користувачів
Користувачі інформації	Постачальники, покупці, акціонери, інвестори, банки, персонал та менеджмент підприємства
Вимірники інформації	Вартісні та відносні
Вид аналізу	Ретроспективний, тематичний, зовнішній, внутрішній
Методи	Стандартні методи аналізу бухгалтерської та фінансової звітності
Напрямок аналізу	Обґрунтування оцінки фінансового стану і фінансових результатів, кваліфіковане розуміння аналітичних показників
Форми узагальнення	Табличний матеріал, побудований на основі вихідних і розрахунково-аналітичних даних, порівняння динаміки та із середніми показниками по галузі.

Джерело: виокремлено автором на основі [1, 4, 12, 13]

До ключових складових фінансового стану належать фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рентабельність, кредитоспроможність і ділова активність. Разом із тим, доцільно розширити цю характеристику такими аспектами, як ефективність формування майнового комплексу та структури капіталу, оцінка ймовірності банкрутства, рівень

інвестиційної привабливості та ступінь фінансових ризиків. Разом із тим, не слід ототожнювати фінансову стійкість із загальним фінансовим станом підприємства, оскільки наявність збитку не є єдиним визначальним чинником. Оцінка фінансового стану має базуватися на комплексному підході та сукупності показників, адже навіть збиткові підприємства можуть залишатися платоспроможними та продовжувати свою діяльність.

1.2 Характеристика підходів до оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання

За існуючих реалій, особливої актуальності набуває проблема визначення ролі та позиції підприємства у ринковому конкурентному середовищі, що потребує ґрунтовної оцінки його фінансового стану. На теоретико-методологічному та практичному рівнях така оцінка безпосередньо пов'язана з вибором обґрунтованих функціонально-цільових критеріїв.

Фінансовий стан є визначальною характеристикою діяльності суб'єкта господарювання, який здійснює її на основі комерційного розрахунку. Він визначається сукупністю фінансових показників, кожен із яких відображає як наявні, так і потенційні можливості господарюючого суб'єкта. Для комплексної оцінки цих показників економічна наука розробила широкий арсенал методичних підходів та інструментів. Об'єктивна і всебічна оцінка фінансового стану є необхідною передумовою формування обґрунтованої фінансової політики підприємства, ефективного управління його фінансовими ресурсами та розроблення рекомендацій щодо стабілізації і подальшого розвитку. Правильний вибір показників і критеріїв, урахування впливових чинників та коректне тлумачення отриманих результатів, забезпечують достовірне відображення реального фінансового становища підприємства. Основні етапи проведення аналізу фінансового стану підприємства наведені на рисунку 1.2.

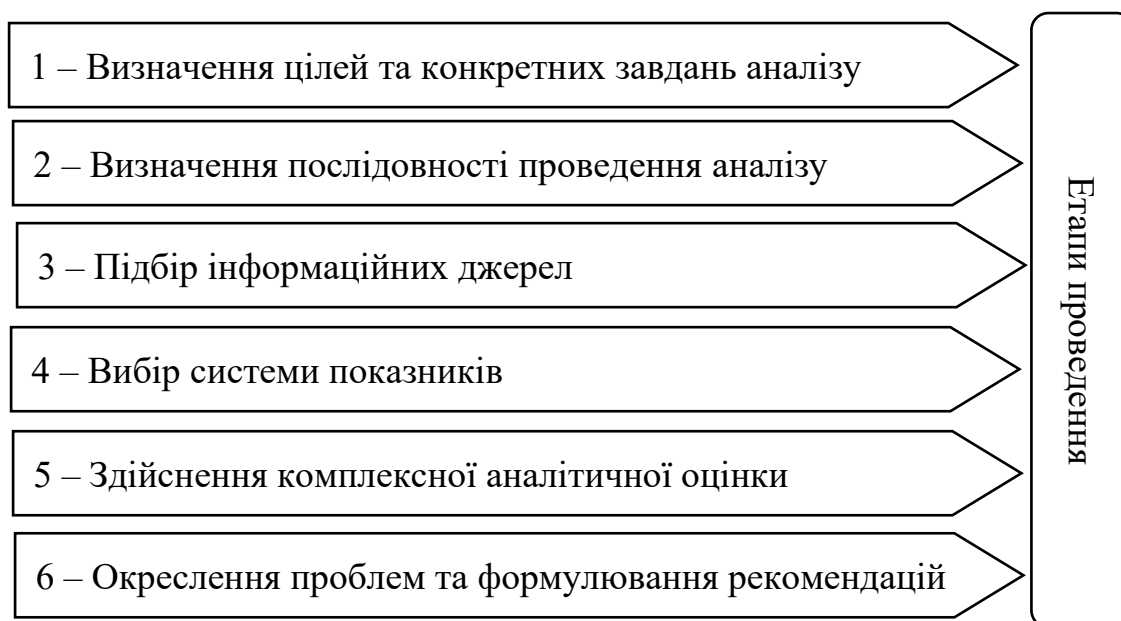

Рисунок 1.2 – Характеристика етапів проведення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання

Джерело: побудовано автором на основі [13, 15, 16, 44]

Інформаційною основою при проведенні оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта є його бухгалтерська звітність, серед якої головним джерелом звітності, безумовно, є бухгалтерський баланс. Зрозуміло, що лише баланс не в силі охопити весь обсяг інформації про діяльність підприємства, тому недостатня, але необхідна для аналізу частина інформації подається в інших формах бухгалтерської звітності, наприклад «Звіт про фінансові результати». Слід відмітити, що за певних умов, для аналізу фінансового стану підприємства замало лише бухгалтерських форм звітності. Тому НП(с)БО передбачає формування приміток до форм бухгалтерської звітності, які дають можливість зовнішнім користувачам фінансової інформації в повній мірі ознайомитися з фінансовим станом підприємства.

Бухгалтерській звітності, як джерелу проведення фінансового аналізу, властиві такі характеристики:

- показники звітності підтверджуються первинними документами щодо кожної здійсненої господарської операції;

- достовірність інформації, яка наведена у звітності підприємства, може бути перевірена незалежними фахівцями;
- звітність належить до документів, які підлягають тривалому зберіганню.

Головною вимогою до інформації, що подається у звітності, є її корисність для користувачів. Тобто, дані фінансової звітності мають бути такими, щоби їх можна було застосувати для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Основними критеріями, яким повинна відповідати ця інформація є: порівнюваність, доречність, зрозумілість, правдивість, достовірність, нейтральність.

На сьогоднішній день розроблено велику кількість різних підходів до оцінки фінансового стану підприємства, що дозволяє проводити його з різним рівнем деталізації та формує потребу в їх систематизації. Аналіз наукових джерел свідчить, що під час визначення критеріїв фінансового стану, дослідники переважно дотримуються двох основних підходів:

- по-перше, аналізується структура балансу;
- по-друге, визначають ключовим показником платоспроможність підприємства.

Якщо структура балансу визнається незадовільною, суб'єкт господарювання визначають неплатоспроможним, а для підтвердження цього розраховують коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами. Отримані значення порівнюють із нормативними. Однак, такий підхід є досить обмеженим, адже фактично зводить оцінку до визначення здатності суб'єкта господарювання виконувати боргові зобов'язання та формувати ресурси для свого подальшого розвитку. Якщо ж підприємство визнається неплатоспроможним, подальший аналіз часто обмежується дослідженням динаміки окремих статей балансу, що призводить до розпливчастих рекомендацій та неоднозначних висновків [44, с. 352].

Окремі вчені пропонують інший підхід, що базується на розширенні переліку показників, однак акцент роблять, переважно, на забезпеченні

корпоративних цінних паперів (акцій і облігацій), що становить інтерес, в першу чергу, для власників та інвесторів. При цьому, недостатньо уваги приділяється ефективності використання ресурсів господарюючого суб'єкта. Окрім того, запропонована методика базується на системі бухгалтерського обліку, яка використовується у зарубіжних країнах, що суттєво обмежує її застосування в умовах вітчизняних підприємств, зокрема там, де облікова політика має свої галузеві особливості. Автори пропонують групувати показники за чотирма окремими групами. Хоча це спрощує використання методики, таке узагальнення може призводити до надмірно абстрактних висновків. Доцільніше формувати систему показників з урахуванням інформаційних потреб конкретних користувачів, адже власники, кредитори та інвестори переслідують різні цілі. Власників, насамперед, цікавить підвищення доходності капіталу та стабільність діяльності підприємства, тоді як інвестори і кредитори зосереджуються на мінімізації ризиків. Це нашо вухує на думку, що критерії оцінки фінансового стану повинні відрізнятися в залежності від категорій споживачів інформації.

Однією із пропозицій є використання інтегрального рейтингу, що визначається як середня сума балів за досягнутими показниками. Проте такий підхід нівелює особливості окремих критеріїв і не дає чіткої відповіді на питання щодо шляхів поліпшення фінансового стану господарюючих суб'єктів.

Окремі методики орієнтовані на оцінку платоспроможності та фінансової стійкості, однак більшість показників фактично характеризують ефективність діяльності та економічний потенціал підприємства. Відсутність чітких нормативних меж знижує практичну цінність таких підходів. Інші автори пропонують аналізувати фінансовий стан через показники доходності, стійкості, кредитоспроможності тощо, проте частина з них дублює одна одну, що ускладнює аналіз і перевантажує його зайвою інформацією. До того ж, запропоновані нормативи часто базуються на банківських критеріях, які можуть бути надмірно консервативними [40, с. 50].

Більш обґрунтованим видається підхід, що передбачає комплексну інтегровану оцінку фінансового стану підприємства. З огляду на значну кількість

різномірних показників, доцільно застосовувати систематизовану модель аналізу, яка охоплює такі групи показників:

- ліквідності;
- фінансової стійкості;
- якості активів;
- ефективності використання активів;
- прибутковості.

Такий підхід дозволяє сформувати цілісне уявлення про фінансовий стан суб'єкта господарювання та забезпечує більш об'єктивну основу для прийняття управлінських рішень. У свою чергу, ці групи деталізуються на основі певних показників (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4 – Характеристика груп та їх складових при оцінці фінансового стану суб'єкта господарювання

Група	Показник	Рекомендована величина
Ліквідність	Коефіцієнт загальної ліквідності	2,5
	Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,7
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2
Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії	0,5
	Коефіцієнт фінансування	0,6
	Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,9
Якість активів	Коефіцієнт вартості реальних активів у майні	1
	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	1
Ефективність використання активів	Коефіцієнт оборотності активів	Рівень базового періоду
	Коефіцієнт оборотності капіталу	
	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	
Прибутковість	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	
	Коефіцієнт рентабельності активів	
	Валова маржа	

Джерело: виокремлено автором на основі [35, 37, 43]

Розроблені науковцями системи одиничних показників, дозволяють за допомогою двох-трьох коефіцієнтів у межах кожної групи достатньо повно

охарактеризувати окремі аспекти фінансової діяльності підприємств та їх фінансового стану. Важливим здобутком такого підходу є також формування науково обґрунтованої бази для їх порівняння. Узагальнення наведених підходів підтверджує необхідність урахування інтересів користувачів під час вибору критеріїв і показників оцінки фінансового стану. У цьому контексті дослідження мають бути спрямованими, насамперед, на визначення рівня значущості показників, які обирає конкретний користувач. Розроблення методики оцінювання їх вагомості потребує попереднього з'ясування економічної сутності ключових індикаторів і вибору найбільш обґрунтованих варіантів їх трактування.

Проведені дослідження свідчать, що сьогодні існує надзвичайно широкий перелік показників, рекомендованих для аналізу фінансового стану, кількість яких перевищує сотню. При цьому, одні і ті ж самі індикатори різні дослідники можуть називати по своєму, незважаючи на ідентичність формул і розрахунку, встановлювати для них відмінні граничні значення, а також включати до різних за складом методик, що суттєво ускладнює їх систематизацію та практичне застосування.

Вивчення та узагальнення різних точок зору на досліджувану проблематику, дозволяє виокремити два основні підходи, щодо оцінки фінансового стану: детальний – на основі оцінки кожного з виокремлених складових фінансового стану нарізно; системний – на основі методики інтегральної оцінки, яка дозволяє узагальнити результати роботи підприємства та окреслити головні стратегічні альтернативи фінансових рішень, виходячи із особливостей діяльності підприємства.

В межах деталізованого підходу виокремлюють дві основні групи методів:

- методи якісного аналізу – спрямовані на дослідження структури та змін показників фінансової звітності, виявлення тенденцій їх розвитку в короткостроковій перспективі та з'ясування причин, що зумовили такі зміни;
- методи коефіцієнтного аналізу, які передбачають обчислення відносних показників – фінансових коефіцієнтів, що відображають ступінь

досягнення визначених параметрів і їхню динаміку за певний попередній період у різних сферах фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Існуючі методики інтегральної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання можна умовно поділити на наступні групи:

- моделі прогнозування імовірності банкрутства в межах визначеного часового інтервалу;
- бально-рейтингові підходи;
- методики, які розроблені на основі теорії нечітких множин.

Кожна з цих груп об'єднує низку окремих методів, які мають власні класифікації. Зокрема, моделі прогнозування можливого банкрутства поділяються на 3 основні види: формалізовані – ґрунтуються на системі фінансових коефіцієнтів, рівень і зміна яких можуть сигналізувати про загрозу фінансової неплатоспроможності; неформалізовані – передбачають аналіз якісних характеристик та переліку критичних ознак ризику банкрутства (модель Аргенті); комплексні – багатофакторні моделі, зокрема дво-, п'яти- і семифакторні моделі Альтмана, модель Бівера, коефіцієнти Чессера, Фулмера, Ліса).

Бально-рейтингові методики базуються на врахуванні в межах кожної з них окремо визначених ключових показників фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємства. Для оцінювання можуть застосовуватися дані щодо виробничого потенціалу, рентабельності продукції, ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів, структури та розміщення активів, джерела їх формування та інших характеристик діяльності підприємства. Ця група вирізняється значною кількістю авторських підходів, кожен із яких передбачає власний набір критеріїв, що відрізняється від інших. Серед них доцільно окремо визначити методику Д. Дюрана. Спільною ознакою всіх бально-рейтингових методик є присвоєння фактичним значенням показників певної кількості балів із подальшим їх підсумовуванням та ранжуванням підприємств за отриманими результатами – згідно рейтингів та класів.

Водночас, зазначеним методам притаманні два суттєві недоліки. По-перше, вони базуються на стандартизованому підході: за підсумками аналізу суб'єкта господарювання відносять до певної групи, орієнтуючись на подібні або типові випадки, що не дозволяє враховувати його індивідуальні особливості. По-друге, перелік показників у межах кожної методики є жорстко фіксованим, тобто можливість їх варіювання фактично відсутня. Крім того, окремі параметри складно піддаються вірному визначенню, що, у свою чергу, зумовлює появу суб'єктивної складової в оцінці – використання узагальнених характеристик, на кшталт, «очікуваний», «високий», «оптимальний», «низький» тощо. Значна частина фінансових показників не має чітко визначених нормативних меж і суттєво залежить від галузевої специфіки підприємства, у зв'язку з чим нерідко застосовуються експертні судження.

З метою врахування таких індивідуальних характеристик було запропоновано підхід до оцінювання фінансового стану, розроблений на основі теорії нечітких множин, який у межах дослідження виділено в окрему групу. На нашу думку, цей метод є адекватним як реальним умовам господарювання суб'єктів господарювання, так і особливостям об'єкту оцінки та наявній інформаційній невизначеності. Крім того, він забезпечує можливість самостійного відбору показників для формування інтегрального індикатора фінансового стану. Отже, у результаті узагальнення фахової наукової літератури, можна обґрунтувати класифікацію сучасних методів оцінки фінансового стану господарюючих суб'єктів, яку відображено на рисунку 1.3.

На нашу думку, оцінювання лише фінансової стійкості та платоспроможності не дає вичерпної характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання, оскільки залишає поза своєю увагою ефективність його діяльності та рівень економічного потенціалу. Окрім того, дискусійним є поділ аналізу на окрему оцінку ліквідності і платоспроможності підприємства та оцінку ліквідності балансу, адже, наприклад, коефіцієнт абсолютної ліквідності фактично відображає грошову платоспроможність.

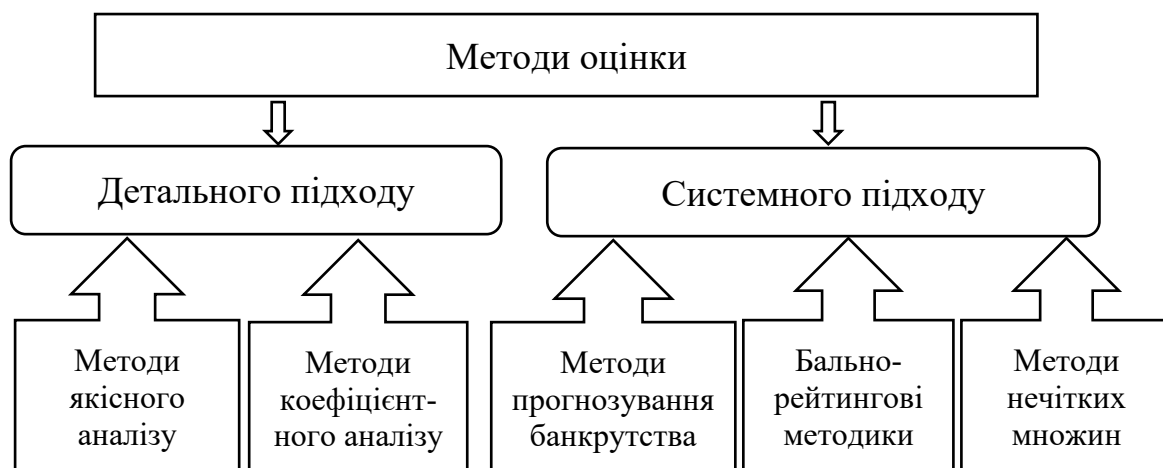

Рисунок 1.3 – Класифікація методів аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання

Джерело: побудовано автором на основі [28, 30]

Варто також зауважити, що в межах окремих методик під час визначення платоспроможності до короткострокових зобов'язань прирівнюються власні оборотні кошти, що не можна вважати коректним. Власні оборотні засоби, які розраховуються як сума статутного капіталу та нерозподіленого прибутку за мінусом залишкової вартості основних засобів, можуть виступати найбільш ліквідними ресурсами суб'єкта господарювання, тому їх недоцільно включати до знаменника формули поряд із поточними зобов'язаннями.

Аналіз існуючих підходів до вибору критеріїв і показників оцінки фінансового стану свідчать про наявність у них певних недоліків. По-перше, для більшості індикаторів відсутнє або недостатньо обґрунтоване нормативне значення. Сам по собі факт зростання показника як підстава для прогнозування подальшого розвитку не є достатні, оскільки немає єдиної бази порівняння. У такому разі можна лише констатувати позитивну чи негативну тенденцію, але без чіткої кількісної оцінки. Через це рекомендації щодо поліпшення фінансового стану часто ґрунтуються переважно на експертних судженнях. Порівняння показників суб'єкта господарювання з аналогічними даними іншого підприємства, передбачає визначення певного еталону. У такому випадку зробити висновок лише про відносні перевагу одного підприємства над іншим.

Якщо ж результати виявляються суперечливими, виникає потреба в додаткових дослідженнях для обґрунтування шляхів стабілізації фінансового стану.

По-друге, значна частина авторів орієнтується на термінологію та показники, які прийняті в зарубіжній практиці. Хоча запозичення міжнародного досвіду є закономірним у процесі формування сучасних вітчизняних економічних відносин, пряме копіювання методик може спричинити неточності, оскільки національна система фінансової звітності має відмінності від міжнародної.

По-третє, більшість існуючих підходів або не охоплює всі аспекти діяльності підприємств, або ж, навпаки, передбачає надто детальний аналіз окремих елементів. У першому випадку формується неповне уявлення про фінансовий стан, у другому – виникає потреба у значному обсязі розрахунків та детальної інформації, щодо не завжди є доцільним з практичної точки зору.

2 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз фінансового стану підприємств України за період 2022-2024 років

Воєнні дії обумовили генерацією значних збитків для українських підприємств, що не могло не відобразитись на їх фінансовому стані. Це пояснюється не лише загальними економічними та ринковими чинниками – такими як темпи технологічних змін, трансформації правового середовища, конкуренції та соціокультурних умов ведення бізнесу, але й специфічними викликами, що сформувалися внаслідок повномасштабного вторгнення. До ключових із них належать [33]:

- ризик фізичного знищення або втрати активів через бойові дії, ракетні удари та атаки безпілотників, окупацію частини територій. Це змушує суб'єктів господарювання вдаватися до страхування відповідних ризиків, формувати резерви для відновлення втрачених чи пошкоджених активів, посилювати фізичний захист або релокувати у безпечніші регіони;

- внутрішня та зовнішня міграція населення, яка змінила географію розміщення споживачів та клієнтів, що призвело до скорочення доходів і прибутків багатьох суб'єктів господарювання;

- зниження платоспроможності населення та зміна споживчих пріоритетів, що спричинило падіння обсягів продажів та рентабельності. У таких умовах, підприємствам важливо прогнозувати різні сценарії розвитку ринку та використовувати CVR-аналіз для пошуку оптимального балансу між доходами витратами та цінами;

- перебої у постачанні електроенергії, води та тепла, що вимагає створення резервних джерел і переходу на альтернативні рішення;

– втрата актуальності окремих видів товарів і послуг, зокрема в галузях авіаперевезень, туризму та організації масових заходів. Це спонукає господарюючих суб'єктів шукати можливості скорочення витрат або диверсифікувати діяльність;

– серйозні логістичні труднощі, які збільшили строки доставки, підвищили вартість перевезень і, як наслідок, призвели до зростання цін на сировину та собівартість продукції.

Збереження та зміцнення фінансового потенціалу економіки України, на сьогодні, можливе лише за умови узгоджених дій держави, органів влади різних рівнів і самих суб'єктів господарювання. Розвиток економіки в умовах надзвичайно високих інвестиційних і виробничих ризиків, передусім потребує посилення державної підтримки. У зв'язку із цим, центральним і місцевим органам влади варто зосередити зусилля на стимулювання інвестицій, спрямованих на відновлення та модернізацію основного капіталу підприємств, особливо в більш безпечних регіонах країни. Варто підкреслити, що реальний сектор економіки є ключовим драйвером економічного розвитку держави та важливим чинником її економічної безпеки. Відновлення виробництва сприятиме створенню нових робочих місць, зокрема, для працівників середньої кваліфікації, із, зазвичай, вищим рівнем оплати праці, ніж у сфері послуг. Це, у свою чергу, може стимулювати повернення українських біженців і трудових мігрантів із-за кордону. Суттєвими інструментами підтримки діяльності підприємств є державні гарантії та часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами. Зокрема, з 2020 року в Україні діє програма «Доступні кредити 5-7-9», у межах якої держава зменшує кредитне навантаження для бізнесу. Кредитні кошти можуть спрямовуватися як на інвестиційні проєкти, так і на поповнення оборотного капіталу підприємств.

Для визначення фінансового стану діяльності суб'єктів господарювання в Україні, слід провести аналіз ключових статистичних показників, які прямо або опосередковано чинять вплив на нього. На жаль, на момент написання кваліфікаційної роботи, зазначені статистичні данні за 2025 рік були відсутні у

вільному доступі, тому у якості звітного періоду було вибрано діапазон 2022-2024 років. На рисунку 2.1 показано зміну співвідношення між необоротними та оборотними активами господарюючих суб'єктів в економіці України. Як видно із нього, у вітчизняних підприємств варто констатувати стійку невелику тенденцію до зниження частки необоротних активів із 38,39% у 2022 році до 37,83% у 2024 році, тобто на 0,56%, а відтак, по відношенню до оборотних активів, динаміка буде протилежною – збільшення на цю ж величину, із 61,61% до 62,17% за аналогічний період. Описана ситуація дозволяє зробити висновок про зменшення вкладень в основний капітал господарюючими суб'єктами, що є цілком зрозумілим і раціональним за умов воєнного стану та інших форс-мажорів.

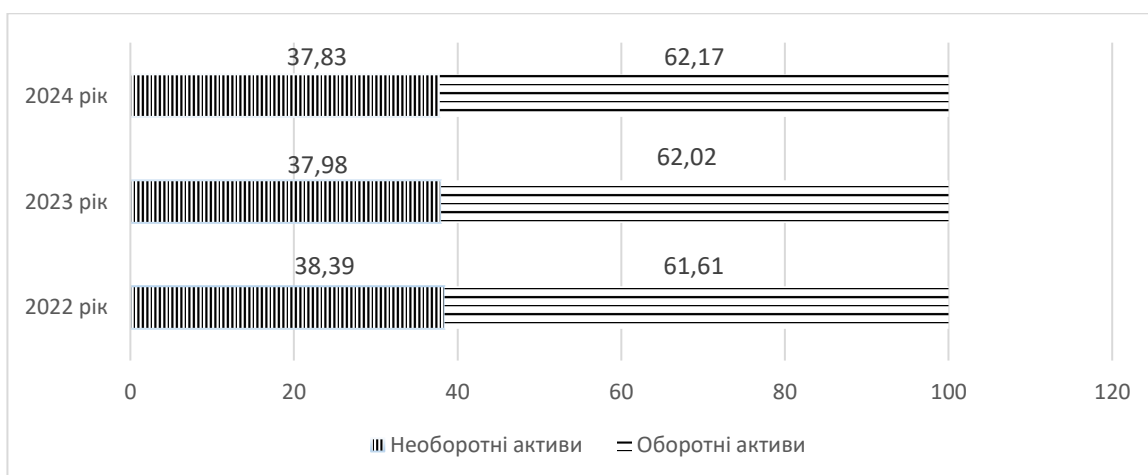

Рисунок 2.1 – Питома вага необоротних та оборотних активів підприємств в економіці України у 2022-2024 роках, %

Джерело: розрахунки проведено на основі даних Державного комітету статистики

Дані, які наведено у таблиці 2.1, свідчать про зменшення питомої ваги необоротних активів по відношенню до оборотних, у загальному, їх величина збільшилася на 23,17%, що у вартісному показникові становить 1302,5 млрд. грн, (із 5622,2 до 6924,7 млрд. грн). Коли ж ми візьмемо до уваги цей показник із розбивкою по величиною підприємств, то виявиться, що найбільший ріст, у відсотковому значенні, тут показали середні підприємства – на 30,59%, або на

487,8 млрд. грн. На другому щаблі знаходяться великі підприємства – на 24,59%, або 648,8 млрд, а збільшення питомої ваги малих підприємств становить 11,93%, що у абсолютному значенні становить 165,9 млрд. грн. За умови, коли ми візьмемо для аналізу зміну абсолютного показника, то у такому разі середні та великі підприємства поміняються місцями.

Таблиця 2.1 – Зміна необоротних активів суб'єктів господарювання в економіці України у 2022-2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення (+,-)			Темп росту,%		
	рік, млрд. грн	рік, млрд. грн	рік, млрд. грн	млрд. грн			2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	рр.	рр.	рр.
Всього необоротних активів, в т. ч.:	5622,2	6241,3	6924,7	619,1	683,4	1302,5	11,01	10,95	23,17
- малі підприємства	1390,2	1418,1	1556,1	27,9	138	165,9	2,01	9,73	11,93
- середні підприємства	1594,5	1797,9	2082,3	203,4	284,4	487,8	12,76	15,82	30,59
- великі підприємства	2637,5	3025,3	3286,3	387,8	261	648,8	14,7	8,63	24,59

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Структурування необоротних активів, яке показано у таблиці 2.2, дає змогу зробити висновок, що частка необоротних активів великих підприємств зросла на 0,6% – із 46,9% до 47,5%, частка середніх показала аналогічну динаміку росту із 28,3% до 30,1%, а малих підприємств зменшилася із 24,8% до 22,4%.

Таблиця 2.2 – Частка необоротних активів підприємств України у розрізі їх величини протягом 2022-2024 років

Показник	2022 рік,	2023 рік,	2024 рік,	Частка у необоротних активах, %		
	млрд. грн	млрд. грн	млрд. грн	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього необоротних активів, в т. ч.:	5622,2	6241,3	6924,7	100	100	100
- малі підприємства	1390,2	1418,1	1556,1	24,8	22,7	22,4
- середні підприємства	1594,5	1797,9	2082,3	28,3	28,8	30,1
- великі підприємства	2637,5	3025,3	3286,3	46,9	48,5	47,5

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Оцінка зміни вартісних та відносних показників оборотних активів, яка показана в таблиці 2.3 дозволяє зробити висновок про їхнє зростання на ріст на 2355,5 млрд. грн, або 26,1% у відносному обрахунку – із 9024,3 до 11379,8 млрд. грн, протягом періоду, що брався для аналізу, тобто 2022-2024 років. При цьому, слід зауважити, що лідерами і у абсолютному, і у відносному показниках тут була категорія великих підприємств, оборотні активи у яких збільшилися у абсолютному значенні на 866,3 млрд. грн, або на 35,04% у відносному; середні підприємства знаходяться на другому місці демонструючи показник у 819,5 млрд. грн, або 24,38% у відносному значенні, а зростання оборотних коштів по категорії малих суб'єктів господарювання перебуває на рівні 669,6 млрд грн, що становить у відносному значенні 20,99%.

Таблиця 2.3 – Динаміка оборотних активів суб'єктів господарювання України у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Абсолютне відхилення (+,-) млрд. грн			Темп росту,%		
				2023/2022 рр.	2024/2023 рр.	2024/2022 рр.	2023/2022 рр.	2024/2023 рр.	2024/2022 рр.
Всього оборотних активів, в т. ч.:	9024,3	10193,4	11379,8	1169,1	1186,4	2355,5	12,96	11,64	26,10
- малі підприємства	3190,3	3521,9	3859,9	331,6	338	669,6	10,39	9,60	20,99
- середні підприємства	3361,4	3904,9	4180,9	543,5	276	819,5	16,17	7,07	24,38
- великі підприємства	2472,6	2766,6	3338,9	294	572,3	866,3	11,89	20,68	35,04

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Структуру оборотних активів суб'єктів господарювання, у розрізі трьох основних їх типів наведено у таблиці 2.4. Можемо зробити висновок, що аналогічна тенденція спостерігається і тут, адже на першому місці знаходиться частка великих підприємств, яка збільшилася на 0,6%, із 46,9% до 47,5%. На другому місці перебувають середні підприємства, питома вага оборотних активів

яких зростає на 1,8%, із 28,3 до 30,1%. А питома вага групи малих підприємств показала тенденцію до зменшення на 2,4%, із 24,8% до 22,4%.

Таблиця 2.4 – Структурування оборотних активів суб'єктів господарювання в економіці України за період 2022-2024 років

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Частка у оборотних активах, %		
				2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього оборотних активів, в т. ч.:	5622,2	6241,3	6924,7	100	100	100
- малі підприємства	1390,2	1418,1	1556,1	24,8	22,7	22,4
- середні підприємства	1594,5	1797,9	2082,3	28,3	28,8	30,1
- великі підприємства	2637,5	3025,3	3286,3	46,9	48,5	47,5

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Данні рисунку 2.2, які демонструють частки джерел фінансування у структурі фінансових ресурсів, підтверджують тенденцію до переорієнтації на власні джерела фінансування діяльності. Як бачимо, частка власного капіталу неухильно зростає на 1,78%, із 27,13% до 28,91%, на фоні того, як позикові джерела знижують свою частку у структурі: поточні зобов'язання на 1,48%, із 59,49% до 58,01%, а довгострокові зобов'язання на 0,3%, із 13,38% до 13,08%.

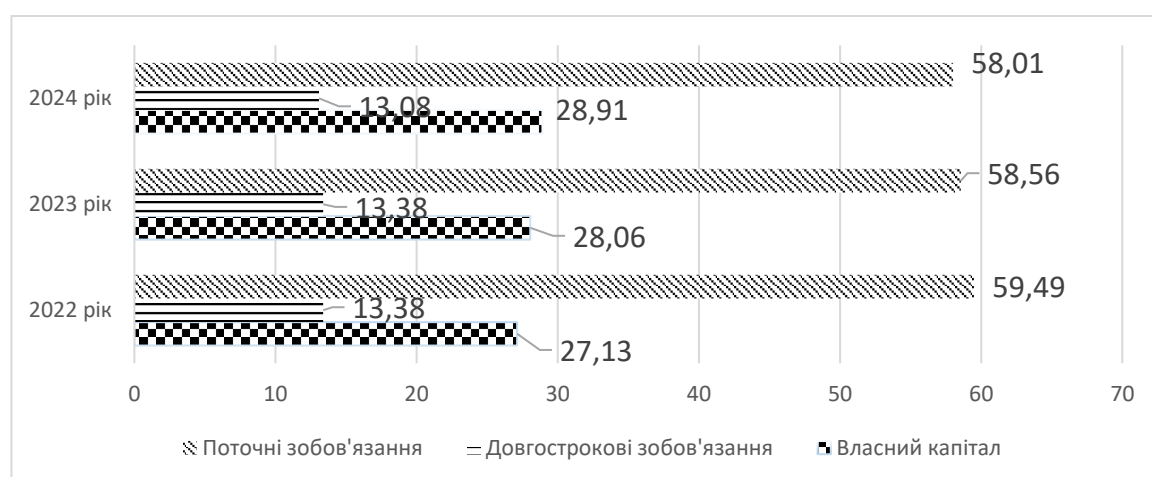

Рисунок 2.2 – Співвідношення між джерелами фінансування діяльності підприємств України за період 2022-2024 років, %

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Держстату.

Зміна вартісної величини власного капіталу як по економіці в цілому, так і по групах підприємств, що базується на їх поділу за величиною, наведено у таблиці 2.5. Можна зробити висновок, що, в цілому, вартісний обсяг власного капіталу збільшився на 1317 млрд грн, або ж 33,12%, тобто із 3975,9 млрд. грн до 5292,9 млрд. грн. Лідером росту тут є категорія середніх підприємств, де зазначений показник зріс із 1022,1 до 1807,7 млрд грн, що дає нам приріст на 785,6 млрд грн, або 76,86%, у відносному обрахунку. На другому місці перебуває група великих підприємств, яка збільшила свій власний капітал на 512,5 млрд грн, або на 24,01%. А збільшення зазначеного показника для групи малих підприємств склало, лише, 18,8 млрд. грн, або 2,29%. При цьому, по малих підприємствах, за цей же час, було зафіксовано невелике зростання – на 18,8 млрд грн, або на 2,29%.

Таблиця 2.5 – Динаміка власного капіталу суб'єктів господарювання України у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Абсолютне відхилення (+,-) млрд. грн			Темп росту,%		
				2023/2022 рр.	2024/2023 рр.	2024/2022 рр.	2023/2022 рр.	2024/2023 рр.	2024/2022 рр.
Всього власного капіталу, в т. ч.:	3975,9	4612,4	5292,9	636,5	680,5	1317	16,01	14,75	33,12
- малі підприємства	818,8	682,5	837,6	-136,3	155,1	18,8	-16,65	22,73	2,29
- середні підприємства	1022,1	1464,6	1807,7	442,5	343,1	785,6	43,29	23,43	76,86
- великі підприємства	2135,2	2465,2	2647,7	330	182,5	512,5	15,46	7,41	24,01

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

При проведенні аналізу структури власного капіталу за період 2022-2024 років (таблиця 2.6), то з'ясується, що частка великих підприємств зменшилася на 3,6%, із 53,7% до 50,1%; середніх підприємств збільшилася на 8,4% – із 25,7% до 34,1%, а малих показала тенденцію до падіння – на 4,8%, із 20,6% до 15,8%.

Таблиця 2.6 – Структура власного капіталу суб'єктів господарювання в економіці України у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Частка у власному капіталі, %		
				2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього власного капіталу, в т. ч.:	3975,9	4612,4	5292,9	100	100	100
- малі підприємства	818,8	682,5	837,6	20,6	14,8	15,8
- середні підприємства	1022,1	1464,6	1807,7	25,7	31,7	34,1
- великі підприємства	2135,2	2465,2	2647,7	53,7	53,5	50,1

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Аналіз довгострокових зобов'язань, який показано у таблиці 2.7, дозволяє прийти до висновку про їх зростання на 435,4 млрд грн, або 22,2%, із 1960,2 до 2395,6 млрд грн. Беручи до уваги їх розподіл, у залежності від категоріювання суб'єктів господарювання, то тут не важко зробити висновок, що на першому місці перебувають великі підприємства із рівнем росту на 307,2 млрд грн, або 41,2%. На другому щаблі перебувають середні підприємства, показник яких збільшився на 89,7 млрд грн, або 13,5%, причому у 2024 році була спадна динаміка по відношенню до 2023 року на 2,8 млрд грн, або 0,5%. А у категорії малих підприємств цей показник виріс лише на 38,6 млрд грн, що становить 7,1% у відносному обрахунку.

Таблиця 2.7 – Динаміка довгострокових зобов'язань суб'єктів господарювання України за період 2022-2024 років

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Абсолютне відхилення (+,-) млрд. грн			Темп росту, %		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Всього довгострокових зобов'язань, в т. ч.:	1960,2	2199,3	2395,6	239,1	196,3	435,4	12,2	8,9	22,2
- малі підприємства	549,5	567,7	588,1	18,2	20,4	38,6	3,3	3,5	7,1
- середні підприємства	665,6	759,1	755,3	93,5	-3,8	89,7	14,0	-0,5	13,5
- великі підприємства	745,1	872,5	1052,3	127,4	179,8	307,2	17,1	20,6	41,2

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Із даних таблиці 2.8 варто зробити висновки, що у структурі довгострокових зобов'язань перше місце займає група великих підприємств, питома вага яких зросла на 5,92%, із 38,01% до 43,93%. На противагу великим, середні і малі підприємства продемонстрували динаміку до зменшення, перші із них – на 2,43%, із 33,96% до 31,53%, а другі – на 3,49%, із 28,03% до 24,54%. Таким чином, можна зробити висновок, що великі підприємства більш схильні брати довгострокові кредити, які і банківські установи та інвестори не бояться ці гроші їм давати у борг, оскільки і перші, і другі не сумніваються у дотриманні взятих на себе боргових зобов'язань.

Таблиця 2.8 – Структура довгострокових зобов'язань суб'єктів господарювання в економіці України у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, млрд. грн	2023 рік, млрд. грн	2024 рік, млрд. грн	Частка у довгострокових зобов'язаннях, %		
				2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього довгострокових зобов'язань, в т. ч.:	1960,2	2199,3	2395,6	100	100	100
- малі підприємства	549,5	567,7	588,1	28,03	25,81	24,54
- середні підприємства	665,6	759,1	755,3	33,96	34,52	31,53
- великі підприємства	745,1	872,5	1052,3	38,01	39,67	43,93

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Динаміка поточних зобов'язань, яка показана у таблиці 2.9, засвідчує їх збільшення на 1905,7 млрд грн, що дає нам збільшення відносного показника на 21,87%, тобто із 8713,9 до 10619,6 млрд грн. Найбільший ріст, у абсолютному значенні, фіксується по категорії малих підприємств – на 776,4 млрд грн, а у відносному – по групі великих, на 31,16%. Категорія ж середніх показала найнижчу величину зростання – на 433,8 млрд грн, або ж на 13,27%. Зазначена динаміка констатує про той факт, що до поточних джерел фінансування своєї діяльності в умовах воєнного стану, економічної кризи та інших форс-мажорних

ситуацій, найбільше вдаються малі підприємства, довіра кредиторів до яких на довгостроковий термін є найменшою.

Таблиця 2.9 – Динаміка поточних зобов'язань господарюючих суб'єктів в економіці України у 2022-2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення (+,-) млрд. грн			Темп росту, %		
	рік, млрд. грн	рік, млрд. грн	рік, млрд. грн	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Всього поточних зобов'язань, в т. ч.:	8713,9	9625,8	10619,6	911,9	993,8	1905,7	10,46	10,32	21,87
- малі підприємства	3213,4	3689,9	3989,8	476,5	299,9	776,4	14,83	8,13	24,16
- середні підприємства	3269,1	3480,3	3702,9	211,2	222,6	433,8	6,50	6,39	13,27
- великі підприємства	2231,5	2455,6	2926,9	224,1	471,3	695,4	10,04	19,19	31,16

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

Це твердження підкріплює і структура поточних зобов'язань підприємств за період 2022-2024 років, яка наведена у таблиці 2.10. Робимо висновок, що малі підприємства наростили свою частку на 0,7%, із 36,87% до 37,57%, тенденцію до збільшення продемонструвала і категорія великих підприємств – на 0,97%, із 25,61% до 27,56%. У той же час частка середніх підприємств у структурі поточних зобов'язань впала на 2,6%, тобто із 37,52% до 34,87%.

Таблиця 2.10 – Структура поточних зобов'язань господарюючих суб'єктів України у період 2022-2024 років

Показник	2022 рік,	2023 рік,	2024 рік,	Частка у довгострокових зобов'язаннях, %		
	млрд. грн	млрд. грн	млрд. грн	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього поточних зобов'язань, в т. ч.:	8713,9	9625,8	10619,6	100	100	100
- малі підприємства	3213,4	3689,9	3989,8	36,87	38,34	37,57
- середні підприємства	3269,1	3480,3	3702,9	37,52	36,15	34,87
- великі підприємства	2231,5	2455,6	2926,9	25,61	25,51	27,56

Джерело: розрахунки здійснено на основі даних Державного комітету статистики

На ефективність та стійкість функціонування підприємств виробничого сектору в умовах воєнного стану в Україні істотно впливають як загальноекономічні, так і ринкові чинники. Серед них варто виокремити ризик фізичної втрати активів, перебої з електро- водо- та теплопостачанням, падіння купівельної спроможності населення, зниження попиту на окремі види товарів та послуг, внутрішня та зовнішня міграція населення, проблеми з логістикою тощо. За таких умов забезпечення належного рівня фінансової стійкості підприємств можливе лише за рахунок узгоджених дій держави, органів місцевого самоврядування та самих окремих суб'єктів господарювання. Зокрема, потребує посилення державна підтримка, спрямована на поширення доступу до банківського кредитування, запровадження податкових стимулів для інвестицій у основний капітал, створення фінансових заохочень для вкладення власних ресурсів у розвиток виробництва, а також підвищення впізнаваності української продукції на зовнішніх ринках. Водночас, для збереження стабільності діяльності, вітчизняні суб'єкти господарювання мають трансформувати свої бізнес моделі, адаптуючи їх до ризиків, спричинених війною. Не менш важливим є формування ефективної фінансової моделі, яка дозволить своєчасно виявляти та оцінювати вплив дестабілізуючих чинників на фінансові результати і рівень фінансової стійкості підприємств [9, с. 185].

2.2 Фінансово-господарська діяльність та фінансовий стан Волочиського районного споживчого товариства в 2023-2025 роках

Споживча кооперація в Україні – об'єднання громадян на добровільних засадах для спільного ведення господарської діяльності з метою покращення власного економічного та соціального стану. Ця господарська активність базується на принципах добровільності членства, демократизму, соціальної справедливості, взаємодопомоги і співробітництва, вільного функціонування на

основі ринкових відносин. Первинною ланкою споживчої кооперації є споживче товариство – самостійна організація громадян, або громадян та юридичних осіб, які на демократичній основі, добровільності членства і взаємодопомоги, за місцем роботи чи проживання об'єднуються для спільної економічної діяльності з метою поліпшення свого становища. Юридична особа Волочиське районне споживче товариство, код ЄДРПОУ 01772957, була зареєстровано 08 вересня 2004 року. Повна назва українською мовою: Волочиське районне споживче товариство. Скорочена назва українською мовою: Волочиське РАЙ СТ [32].

Уповноваженою особою юридичної особи Волочиське РАЙ СТ є Ковальська Станіслава Євгенівна. Організаційно-правова форма юридичної особи Волочиське РАЙ СТ є споживче товариство. Основним видом діяльності діяльності (КВЕД) було визначено – 47.11 «Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами». Місцезнаходження товариства м. Волочиськ, Хмельницька обл., вул. Котляревського, будинок 4.

Іншими видами господарської діяльності Волочиського РАЙ СТ, які передбачені його засновницькими документами є:

- бджолярство та надання послуг у цій сфері;
- виробництво продовольчих і непродовольчих товарів, сільськогосподарської продукції, тари, будівельних матеріалів;
- відгодівля великої рогатої худоби, свиней, овець, кролів, птиці, вирощення сільськогосподарських культур, ягід, квітів, овочів, фруктів, насіння;
- закупівля у населення і товаровиробників сільськогосподарської продукції, сировини, ягід, дикорослих плодів, лікарсько-технічної сировини, грибів, брухту чорного та кольорового металу, виробів народних промислів і підсобних господарств;
- надання послуг сільськогосподарським виробникам щодо забезпечення їх мінеральними добривами, отрутохімікатами, насінням, засобами малої механізації, обробітку землі;

- надання транспортних послуг та ведення транспортного господарства;
- організація ринків та надання ринкових послуг;
- передача в оренду транспортних засобів, об'єктів нерухомості, обладнання, устаткування, та іншого майна;
- ресторанне господарство;
- розведення риби;
- розведення хутрових звірів;
- туризм та надання туристичних послуг.

Споживче товариство має право самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність у будь-якій сфері, пов'язаній з предметом діяльності. При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності Волочиське РАЙ СТ користується повним обсягом прав суб'єкта ЗЕД, які передбачені у законодавстві. Окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законодавчо, споживче товариство може здійснювати після одержання ним спеціального дозволу (ліцензії).

Фізична чи юридична особа, яка вступає до товариства, зобов'язується виконувати вимоги статуту, рішення органів управління і контролю товариства. Кожен член товариства має один голос і це право не може бути передано іншій особі. Вступ фізичних і юридичних осіб до споживчого товариства здійснюється на підставі їх письмової заяви за рішенням правління товариства, яке повинно бути прийнято у 30-денний строк з дня подання заяви, з подальшим затвердженням такого рішення загальними зборами членів товариства.

Управління товариством здійснюється на основі самоврядування, прозорості, участі його членів у вирішенні питань діяльності. Органами управління і контролю є: загальні збори членів споживчого товариства; збори уповноважених споживчого товариства; правління; ревізійна комісія.

Для здійснення своєї статутної діяльності члени товариства можуть робити внески наступних 4 типів:

– вступний внесок – грошовий неповоротний внесок, який обов'язково сплачується особою при вступі до споживчого товариства. Цей внесок включається до неподільного фонду і, у випадку виходу із членів товариства платника цього внеску, не повертається;

– пайовий внесок (пай) – грошовий поворотний внесок члена споживчого товариства в розмірі, визначеному рішенням загальних зборів членів споживчого товариства. Величина цього внеску є однаковою для всіх членів товариства, якщо інше не передбачено загальними зборами;

– додатковий пайовий внесок – добровільний грошовий внесок на поворотній основі, понад пай, що вноситься членом товариства;

– цільові внески – грошові внески членів товариства, що вносяться понад пай, для забезпечення статутної діяльності товариства.

Члени товариства можуть сплачувати інші внески, якщо вони встановлені законодавством, нормативними актами Укоопспілки, статутом товариства та (або) рішеннями загальних зборів членів товариства. Строки і порядок сплати та повернення внесків членів визначаються цим статутом, рішенням загальних зборів членів товариства. Кожен член товариства має свій пай (частку) в майні товариства. Розмір частки (паю) формується за рахунок його внесків до пайового фонду товариства. У разі виходу чи виключення із складу споживчого товариства фізична або юридична особа може претендувати на отримання своєї загальної частки (паю) згідно вимог законодавства та нормативних актів.

Споживче товариство, як суб'єкт господарювання, має повну самостійність у своїй діяльності, розробляє плани свого економічного та соціального розвитку, розглядає та затверджує їх на загальних зборах товариства. У своїй економічній діяльності воно: може відкривати поточні та інші рахунки у будь-якій банківській установі, володіти і розпоряджатися коштами, включаючи і валютні; отримувати кредити і позики в установах банків, підприємств і організацій з повною відповідальністю за дотриманням умов кредитних договорів; встановлює міжнародні зв'язки з організаціями зарубіжних країн, створює з ними спільні суб'єкти господарювання та здійснює

зовнішньоекономічну діяльність; зараховувати валютну виручку на валютний банківський рахунок; приймати від членів товариства додаткові та цільові пайові внески для формування фінансових ресурсів товариства, грошові і майнові пожертви, гранти, благодійні внески, безоплатну фінансову допомогу, за умови якщо це не заборонено законодавчо.

Майно споживчого товариства формується з джерел, не заборонених законодавством. Товариство може бути власником будівель, споруд, корпоративних прав на юридичні особи, грошових та майнових внесків своїх членів, виготовлену продукцію, доходи, одержаних від її реалізації та провадження іншої, передбаченої статутом, діяльності також іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законодавством. Власником майна є споживче товариство як юридична особа. Члену товариства належить частка (пай) в цьому майні, який складається із внесків до пайового капіталу, паю в резервному та спеціальному фондах. Товариство має право вільно користуватися та розпоряджатися належним йому майном.

На основі фінансової звітності Волочиського РАЙ СТ (додатки Б, В, Д), проведемо аналіз фінансово-господарської діяльності споживчого товариства за 2023-2025 роки. Майно юридичної особи складається із його основних та оборотних активів. Їх структура за період 2023-2025 років наведена на рисунку 2.3.

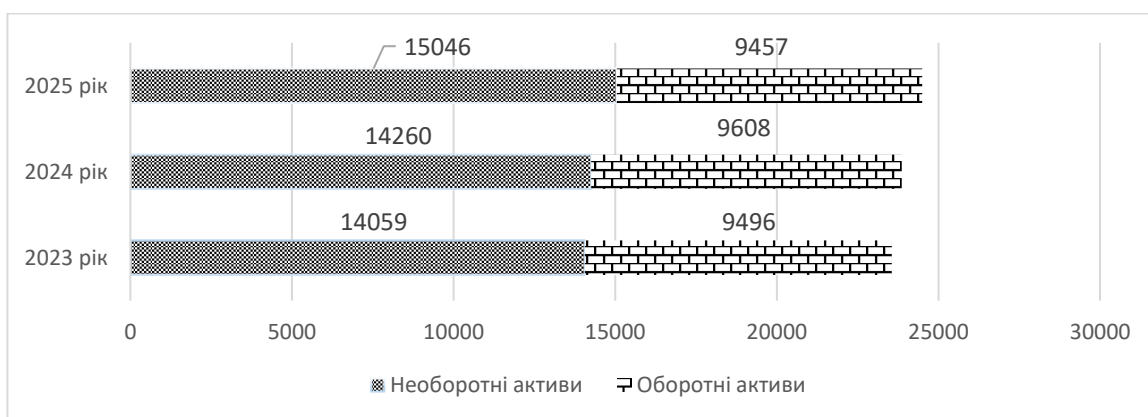

Рисунок 2.3 – Динаміка майна Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках, тис. грн

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Як бачимо, переважна більшість вартості в майні припадає на необоротні активи, які вирости у своїй вартості із 14059 тис. грн у 2023 році до 15046 тис. грн – 2025 року. Вартість оборотних активів є дещо меншою, та показала незначну динаміку до зниження – із 9496 до 9457 тис. грн.

Аналіз складу та динаміки активів підприємства за період 2023-2025 років, наведено у таблиці 2.11. Слід відмітити, що в цей період помітну величину у вартості активів товариства склали основні засоби, які вирости із 13151 до 14204 тис. грн, що у абсолютному значенні складає 1053 тис. грн, а у відносному – 8,01%. Причому, найбільший ріст було зафіксовано у 2025 році – на 786,0 тис. грн, або 5,86%. Другим за своїм значенням активом бухгалтерського балансу стали запаси, які збільшилися на 862,0 тис. грн, або на 28,33%, чим завдячує своїй динаміці у 2023-2024 роках – із 3043 тис. грн до 3870,0 тис. грн – у 2024 році.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу та зміни вартості майна Волочиського РАЙ СТ в 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, грн	2024 рік, грн	2025 рік, грн	Абсолютне відхилення (+,-) грн			Темп росту,%		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Основні засоби	13151	13418	14204	267	786	1053	2,03	5,86	8,01
Інші фінансові інвестиції	850	842	842	-8	0	-8	-0,94	0	-0,94
Запаси	3043	3870	3905	827	35	862	27,18	0,91	28,33
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	187	50	38	-137	-12	-149	-73,26	-24	-79,68
Дебіторська заборгованість за розрахунками	2265	2373	2440	108	67	175	4,77	2,82	7,73
Інша поточна дебіторська заборгованість	2287	2199	2198	-88	-1	-89	-3,85	-0,05	-3,89
Гроші та їх еквіваленти	618	915	876	297	-39	258	48,06	-4,26	41,75
Витрати майбутніх періодів	1096	201	0	-895	-201	-1096	-81,66	-100	-100
Баланс	23555	23868	24503	313	635	948	1,33	2,66	4,02

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Помітне місце у активах підприємства займає дебіторська заборгованість за розрахунками, яка демонструють своє збільшення із 2265 до 2440 тис. грн, що дає нам у абсолютному значенні 175 тис. грн, або ж 7,73% – у відносному обрахунку. Зменшення було зафіксоване для іншої поточної дебіторської заборгованості – із 2287 до 2198 тис. грн, що становить у вартісному обрахунку -89 тис. грн, або ж -3,89% – у відносному. Із 618,0 тис. грн до 876,0 тис. грн зросли грошові кошти та їх еквіваленти, тобто на 258 тис. грн, або ж 41,75%. Витрати майбутніх періодів взагалі зменшилися до нуля у 2025 році, хоча у 2023 році складала 1096 тис. грн. Інші фінансові інвестиції складала у 2023 році 850 тис. грн, а у 2025 році зменшилися на 8,0 тис. грн та становили 842 тис. грн. особливістю діяльності підприємства є невелика величина дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, яка зменшилася на 149 тис. грн, або на 79,68%, із 187 до 38 тис. грн.

В таблиці 2.12 наведено динаміку питомої ваги основних складових активів балансу підприємства за період 2023-2025 років. Говорячи про структуру активів товариства, яку представлено, то тут слід відмітити, що більше половини займають основні засоби, які збільшилися із 55,83% у 2023 році до 57,96% – у 2025 році, що дає нам ріст у 3,82%. На другому місці знаходяться запаси, питома вага яких виросла на 3,02% – із 12,92% до 15,94%. На третьому місці перебуває дебіторська заборгованість за розрахунками, яка незначно збільшилася в порівнянні із 2023 роком – із 9,62% до 9,96%. Дещо зменшилася питома вага іншої поточної дебіторської заборгованості, що показала динаміку у структурі активів із 9,71% до 8,97%. Питома вага витрат майбутніх періодів зменшилася із 4,65% до 0%. За рахунок росту грошей та їхніх еквівалентів, їх частка виросла у структурі із 2,62% до 3,58%. Незначно зменшилася питома вага інших фінансових інвестицій – із 3,61% до 3,44%.

Для забезпечення статутної діяльності споживче товариство формує пайовий, резервний, неподільний та спеціальний фонди у передбаченому порядку. Пайовий фонд – формується із пайових внесків членів товариства при його створенні і є джерелом формування майна товариства. Неподільний фонд

утворюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу товариства. Резервний фонд створюється за рахунок відрахувань від доходу товариства, перерозподілу неподільного фонду, пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги для покриття можливих втрат (збитків). Спеціальний фонд формується на основі цільових внесків членів товариства та інших надходжень для забезпечення статутної діяльності товариства і використовується за рішенням органів управління товариством.

Таблиця 2.12 – Аналіз питомої ваги активів Волочиського РАЙ СТ в 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Частка у активах, %			Темп росту, %		
				2023 р.	2024 р.	2025 р.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Основні засоби	13151	13418	14204	55,83	56,22	57,96	0,69	3,09	3,82
Інші фінансові інвестиції	850	842	842	3,61	3,53	3,44	-2,22	-2,55	-4,71
Запаси	3043	3870	3905	12,92	16,21	15,94	25,49	-1,69	23,37
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	187	50	38	0,79	0,21	0,16	-73,42	-23,81	-79,75
Дебіторська заборгованість за розрахунками	2265	2373	2440	9,62	9,94	9,96	3,33	0,20	3,53
Інша поточна дебіторська заборгованість	2287	2199	2198	9,71	9,21	8,97	-5,15	-2,61	-7,62
Гроші та їх еквіваленти	618	915	876	2,62	3,83	3,58	46,18	-6,53	36,64
Витрати майбутніх періодів	1096	201	0	4,65	0,84	0	-81,94	-100	-100
Баланс	23555	23868	24503	100	100	100	0	0	0

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

На рисунку 2.4 наведено динаміку фінансових ресурсів підприємства у розрізі розділів пасиву його бухгалтерського балансу. Як бачимо, свою діяльність споживче товариство фінансує за рахунок власного капіталу та поточних зобов'язань. Причому, більше припадає на власний капітал, який демонструє тенденцію до незначного збільшення – із 18721 до 18898 тис. грн.

Тенденцію до росту демонструє і величина поточних зобов'язань, які за час 2023-25 років виросли із 4834 до 5605 тис. грн.

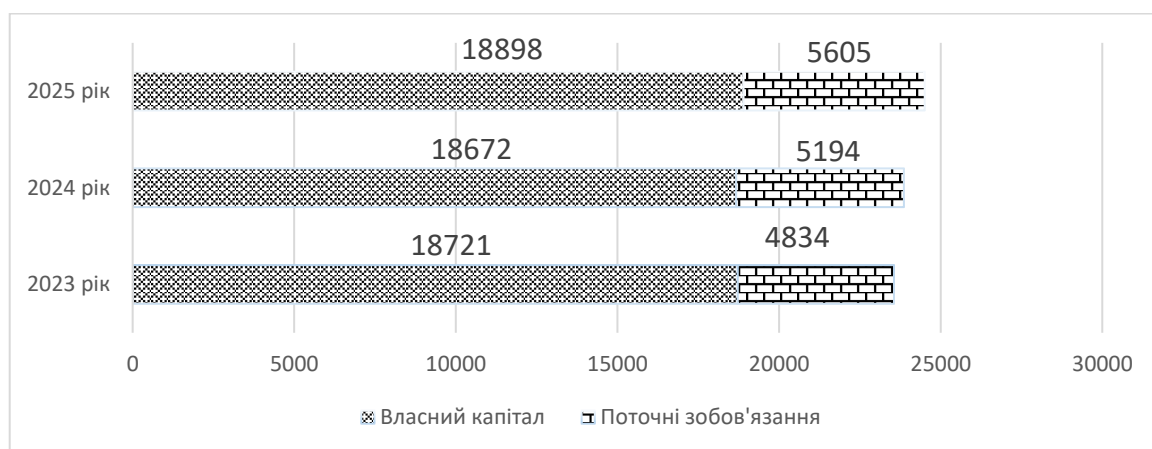

Рисунок 2.4 – Динаміка фінансових ресурсів Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках, тис. грн

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Дані, наведені на рисунку 2.5 наочно показують у відносному значенні, що основна частка фінансування діяльності товариства припадає на власний капітал, частка якого, слід відзначити, зменшилася із 79,48% до 77,13%, тобто на 2,35%. Відмову від довгострокових зобов'язань можна пояснити як свідомою фінансовою політикою підприємства, або ж тим чинником, що товариству цілком достатньо поточних зобов'язань для фінансування своєї діяльності.

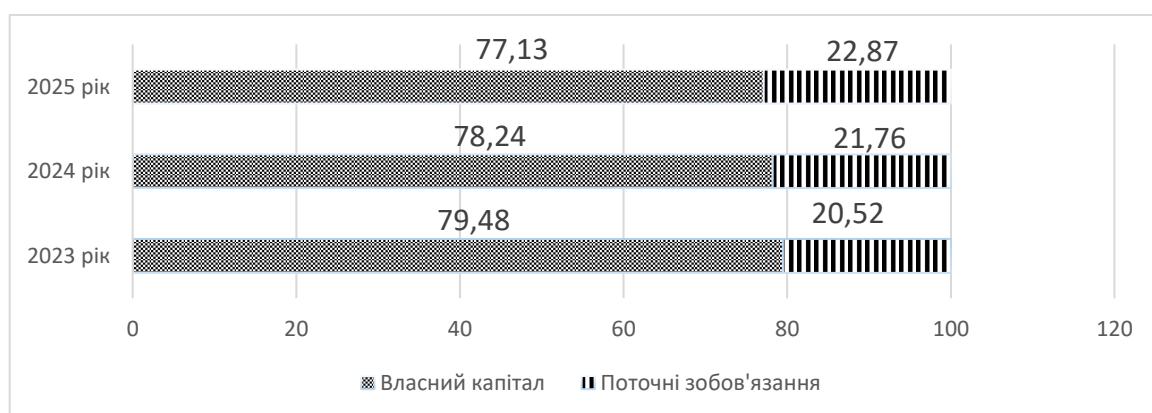

Рисунок 2.5 – Динаміка питомої ваги фінансових ресурсів Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках, %

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Для більшого розуміння причин зазначеної ситуації доцільно проаналізувати дані наведені у таблиці 2.13. Особливістю зареєстрованого (пайового) капіталу є те, що він складає на кінець 2025 року 8411,0 тис. грн, та, при цьому, зменшився на 226 тис. грн, або 2,61%.

Таблиця 2.13 – Аналіз складу та динаміки капіталу Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, грн	2024 рік, грн	2025 рік, грн	Абсолютне відхилення (+,-) грн			Темп росту,%		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Зареєстрований (пайовий) капітал	8636	8411	8411	-225	0	-225	-2,61	0	-2,61
Капітал у дооцінках	11024	11024	11024	0	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	-995	-839	-675	156	164	320	-15,68	-19,55	-32,16
Нерозподілений прибуток	56	78	138	22	60	82	39,29	76,92	146,43
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	2193	2540	2830	347	290	637	15,82	11,42	29,03
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	154	147	201	-7	54	47	-4,55	36,73	30,52
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	61	53	56	-8	3	-5	-13,11	5,66	-8,19
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	329	249	246	-80	-3	-83	-24,32	-1,20	-25,23
Поточна кредиторська заборгованість за внутрішніми розрахунками	2008	2055	1963	47	-92	-45	2,34	-4,48	-2,24
Доходи майбутніх періодів	89	150	309	61	159	220	68,54	106	247,1
Пасиви, всього	23555	23868	24503	313	635	948	1,33	2,66	4,02

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Капітал у дооцінках протягом періоду, що аналізується, був стабільним та становив 11024 тис. грн. Особливістю фінансового забезпечення підприємства є те, що у нього відємний показник додаткового капіталу, який демонструє тенденцію до зниження – із 995 до 675 тис. грн, тобто на 320 тис. грн, або ж на 32,16 %. Нерозподілений прибуток виріс на 82 тис. грн, або 146,43% – із 56 до 138 тис. грн. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги збільшилася на 637 тис. грн, або 29,03% - із 2193 до 2830 тис. грн. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом теж показала позитивну динаміку та зросла із 154 до 201 тис. грн, що становить 47 тис. грн, або 30,52%. Невелике зменшення продемонструвала поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, яка знизилася на 5 тис. грн, або 8,19% – із 61 до 56 тис. грн. Також знизилася і поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці – із 329 до 246 тис. грн, що становить 83 тис. грн, або 25,23%. Поточна кредиторська заборгованість за внутрішніми розрахунками знизилася на 45 тис. грн, або на 2,24% завдяки негативній динаміці із 2008 до 1963 тис. грн. Найбільше, у відносному вимірнику вирости доходи майбутніх періодів, які показали 247,1% росту (на 220 тис. грн) – із 89 до 309 тис. грн.

Слід відмітити, що у підприємства протягом періоду 2023-2025 років, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) виріс на 10065 тис. грн, а у відносному значенні – на 39,07% (таблиця 2.14). Зокрема він у 2024 році становив 29968 тис. грн. Упродовж 2025 року цей фінансовий показник товариства збільшився ще на 5858 тис. грн, а на кінець року склав 35826 тис. грн. Подібну динаміку показала і собівартість реалізованої продукції, яка збільшилася на 7281 тис. грн, або 40,94% (із 17781 до 25062 тис. грн). Інші операційні доходи зменшилися із 6846 до 5454 тис. грн, тобто на 1392 тис. грн, або 20,33%. Суттєвими по товариству є витрати на збут, які збільшилися із 5329 до 7896 тис. грн, або ж на 2567 тис. грн (48,17%). Фінансовий результат до оподаткування зріс на 83 тис. грн, що показало відносне збільшення на 93,26%.

Чистий прибуток виріс на 82 тис. грн, із 56 до 138 тис. грн, що дає відносне зростання у 146,43%.

Таблиця 2.14 – Фінансові результати діяльності Волочиського РАЙ СТ у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, грн	2024 рік, грн	2025 рік, грн	Абсолютне відхилення (+,-) грн			Темп росту,%		
				2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	25761	29968	35826	4207	5858	10065	16,33	19,55	39,07
Інші операційні доходи	6846	4510	5454	-2336	944	-1392	-34,12	20,93	-20,33
Інші доходи	128	820	478	692	-342	350	540,63	-41,71	273,44
Собівартість реалізованої продукції	17781	21119	25062	3338	3943	7281	18,77	18,67	40,95
Витрати на збут	5329	6304	7896	975	1592	2567	18,29	25,25	48,17
Адміністративні витрати	3013	2729	2756	-284	27	-257	-9,43	0,99	-8,53
Інші операційні витрати	6459	4417	5357	-2042	940	-1102	-31,61	21,28	-17,06
Інші витрати	75	618	533	543	-85	458	724	-13,75	610,67
Фінансовий результат до оподаткування	89	111	172	22	61	83	24,72	54,95	93,26
Чистий прибуток (збиток)	56	78	138	22	60	82	39,29	76,92	146,43

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Аналізуючи фінансово-економічну діяльність товариства, окремо слід зупинитися на сплаті ним податків та зборів, які надходять до загальнодержавних цільових фондів (таблиця 2.15). Говорячи в цілому про фіскальну віддачу, слід наголосити на тому, що вона збільшилася із 3408,1 до 4065,4 тис. грн, або на 663,6 тис. грн, що становить у відносному вимірникові 19,51%. Найбільш вагомим серед обов'язкових платежів є ПДВ, сплата якого виросла із 821 до 1558 тис. грн, або 737 тис. грн у абсолютному вимірі та 89,77% – у відносному. Така динаміка була обумовлена активізацією господарської діяльності товариства та зростанням рівня чистої виручки. Не дивлячись на її

ріст, нарахування та сплата податку на прибуток, в порівнянні із іншими видами обов'язкових платежів, була незначною та виросла на 1 тис. грн, або на 3,03% - із 33 до 34 тис. грн. Позитивна динаміка фонду оплати праці обумовила ріст сплати податку на доходи фізичних осіб із 1167,9 до 1212,4 тис. грн, що становить збільшення на 44,5 тис. грн, або 3,81% та військового збору – на 7,1 тис. грн, або 6,77% - із 104,9 до 112,0 тис. грн. Проте, за рахунок наявних пільг, сплата єдиного соціального внеску зменшилася на 126 тис. грн, або 9,88% – із 1275 до 1149 тис. грн. Узагальнюючи картину в цілому, слід відмітити, що основними фіскальними платежами товариства є податок на додану вартість із числа непрямих податків та податки і збори із заробітної плати, які відносяться до прямого оподаткування.

Таблиця 2.15 – Динаміка нарахування та сплати податків Волочиським РАЙ СТ за період 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис.грн			Темп росту,%		
				2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Податок на додану вартість	821	1067	1558	246	491	737	29,96	46,017	89,77
Податок на прибуток	33	33	34	0	1	1	0	3,03	3,03
Податок на доходи фізичних осіб	1167,9	1103,5	1212,4	-64,4	108,9	44,5	-5,51	9,87	3,81
Військовий збір	104,9	100,7	112,0	-4,2	11,3	7,1	-4,01	11,22	6,77
Єдиний соціальний внесок	1275	1150	1149	-125	-1	-126	-9,80	-0,09	-9,88
Всього податків і зборів	3401,8	3454,2	4065,4	52,4	611,2	663,6	1,54	17,69	19,51

Джерело: розрахунки проведено на основі податкової звітності підприємства.

Узагальнення вищевикладеної динаміки дає нам змогу дійти до висновку, що діяльність підприємства є прибутковою, воно щорічно нарощує обсяги

виробництва та реалізації продукції, міцно тримає свій сегмент ринку, що у свою чергу відображається на зростанні сплати податків і зборів до бюджетів усіх рівнів та соціальних фондів.

З метою розробки рекомендацій, щодо вдосконалення фінансової діяльності Волочиського РАЙ СТ, доцільно проаналізувати його фінансовий стан, розрахувавши основні показники, які його характеризують. Показники майнового стану підприємства (таблиця 2.16), будуть першою групою таких показників. Як бачимо, не всі показники перебувають в межах оптимального діапазону – вартість майна та вартість власних коштів, відповідно, із 23555 до 24503 тис. грн та із 18721 до 18898 тис. грн. не дивлячись на тенденцію зниження обсягів власних оборотних коштів із 4662 до 3852 тис. грн, товариство володіє достатньою їх кількістю та закриває потребу у них за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт зносу та обернений до нього коефіцієнт відновлення значно вищі за оптимальну величину, хоча тут фіксується тенденція до покращення ситуації за рахунок введення у дію нових основних фондів. Коефіцієнт зносу зменшився із 0,9119 до 0,8829, а обернений до нього коефіцієнт відновлення зріс із 0,0881 до 0,1171.

Таблиця 2.16 – Оцінка показників майнового стану Волочиського РАЙ СТ за період 2023-25 років

Показник	Роки			Нормативне значення
	2023	2024	2025	
Вартість майна, тис. грн	23555	23868	24503	Тенденція до росту
Вартість власних коштів, тис. грн	18721	18674	18898	Тенденція до росту
Вартість власних оборотних коштів, тис. грн	4662	4414	3852	Тенденція до росту
Коефіцієнт зносу	0,9119	0,8977	0,8829	$\leq 0,5$
Коефіцієнт відновлення	0,0881	0,1023	0,1171	$\geq 0,5$

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Показники фінансової стійкості (таблиця 2.17) є другою групою показників, які необхідно обрахувати та проаналізувати. Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів суттєво перевищує нормативну величину, яка повинна бути менше 1. Тенденція тут спостерігається до росту – із 0,2582 у 2023 році до 0,2781 у 2024 році та 0,2965 – у 2025 році. Коефіцієнт автономії, що означає рівень незалежності від зовнішніх джерел фінансування, із нормативною величиною більше 0,5, за період 2023-2025 років зменшився із 0,7948 до 0,7713, що в цілому, не несе загрози фінансовому стану товариства. А от коефіцієнт маневреності власних коштів, рекомендоване значення якого повинно збільшуватися, демонструє своє зменшення із 0,2490 до 0,2038.

Таблиця 2.17 – Оцінка показників фінансової стійкості Волочиського РАЙ СТ за період 2023-2025 років

Показник	Роки			Нормативне значення
	2023	2024	2025	
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	0,2582	0,2781	0,2965	< 1
Коефіцієнт автономії	0,7948	0,7824	0,7713	> 0,5
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,2490	0,2364	0,2038	Тенденція до росту
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,2052	0,2176	0,2287	< 0,5
Коефіцієнт заборгованості кредиторам	0,2052	0,2176	0,2287	Тенденція до зменшення
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	Тенденція до зменшення
Коефіцієнт фінансового левереджу	0	0	0	< 0,5

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу знаходиться у оптимальних своїх межах, які є меншими 0,5, якщо у 2023 році він становив 0,2052, то у 2025

році – 0,2287. Аналогічно цьому коефіцієнту є і величина коефіцієнту заборгованості кредиторам, оскільки свою діяльність споживче товариство фінансує лише за рахунок власного капіталу та поточних зобов'язань. Враховуючи цю обставину, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів та коефіцієнт фінансового левереджу у товариства дорівнюватиме нулю.

Показники ліквідності та платоспроможності наведені у таблиці 2.18. Як бачимо, рівень абсолютної ліквідності є суттєво нижчим від оптимального значення свого коефіцієнта у 0,2 та, хоча і демонструє тенденцію до росту – із 0,1278 у 2023 році до 0,1566 у 2025 році. Також нижче нормативного значення, яке складає більше 0,7 із невеликою тенденцією до зниження є проміжний коефіцієнт покриття балансу, який зменшився із 0,1665 до 0,1631. Подібне становище характерне і для коефіцієнту покриття балансу, нормативне значення якого становить більше 2, але у споживчого товариства він зменшився із 1,9644 до 1,6872. Негативною є тенденція до зменшення питомої оборотних коштів у активах, яка знизилася із 0,4031 до 0,3859. Відчутно збільшилася частка запасів у поточних активах – із 0,3204 до 0,4129.

Таблиця 2.18 – Оцінка показників ліквідності та платоспроможності Волочиського РАЙ СТ за період 2023-2025 років

Показник	Роки			Нормативне значення
	2023	2024	2025	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1278	0,1761	0,1566	> 0,2
Проміжний коефіцієнт покриття балансу	0,1665	0,1858	0,1631	> 0,7
Коефіцієнт покриття балансу	1,9644	1,8498	1,6872	> 2,0
Частка оборотних коштів у активах	0,4031	0,4025	0,3859	Тенденція до росту
Частка запасів у поточних активах	0,3204	0,4028	0,4129	-

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Особливістю діяльності Волочиського РАЙ СТ протягом 2023-2025 років було те, що фінансовим результатом його діяльності був невеликий прибуток протягом усіх трьох років, що аналізуються, із стійкою тенденцією до зростання. У силу вищеназваної причини, усі показники рентабельності будуть мати невелике позитивне значення, проте сильно будуть різнитися від нормативного значення (таблиця 2.19). Рентабельність продаж товариства зростає із 0,1 до 0,58%. Подібну динаміку продемонструвала і рентабельність діяльності до оподаткування – із 0,14 до 0,69%. Майже удвічі виросла рентабельність активів – із 0,38 до 0,7%. А рентабельність власного капіталу збільшилася більш ніж у 2 рази – із 0,3 до 0,73%. Така ситуація була обумовлена випереджаючими темпами зростання абсолютної величини прибутку в порівнянні із вартістю тих показників, на які він зважувався.

Таблиця 2.19 – Оцінка показників прибутковості (рентабельності) Волочиського РАЙ СТ за період 2023-2025 років

Показник	Роки			Нормативне значення, %
	2023	2024	2025	
Рентабельність продаж, %	0,1	0,3	0,58	20
Рентабельність діяльності до оподаткування, %	0,14	0,38	0,69	20
Рентабельність активів підприємства, %	0,38	0,47	0,7	20
Рентабельність власного капіталу, %	0,3	0,42	0,73	16

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

На рисунку 2.6 показано змін протягом звітного періоду окремих показників ділової активності – коефіцієнту оборотності активів та коефіцієнту оборотності власного капіталу. Для них не передбачено нормативної величини, проте необхідно відмітити тенденцію, яка пов'язана із збільшенням їх величини за часовий проміжок 2023-2025 років. Перший із них виріс із 1,093 до 1,462, що показує збільшення ефективності використання власного капіталу, джерелом

формування якого були нерозподілений (пайовий) капітал та капітал у дооцінках. Також слід відмітити збільшення оборотності активів – із 1,376 до 1,462. У цьому випадку, на таку зміну вплинула переважно виручка від реалізації продукції чи надання послуг, оскільки динаміка активів, протягом звітного періоду, не була достатньо помітною на фоні отриманих доходів товариством.

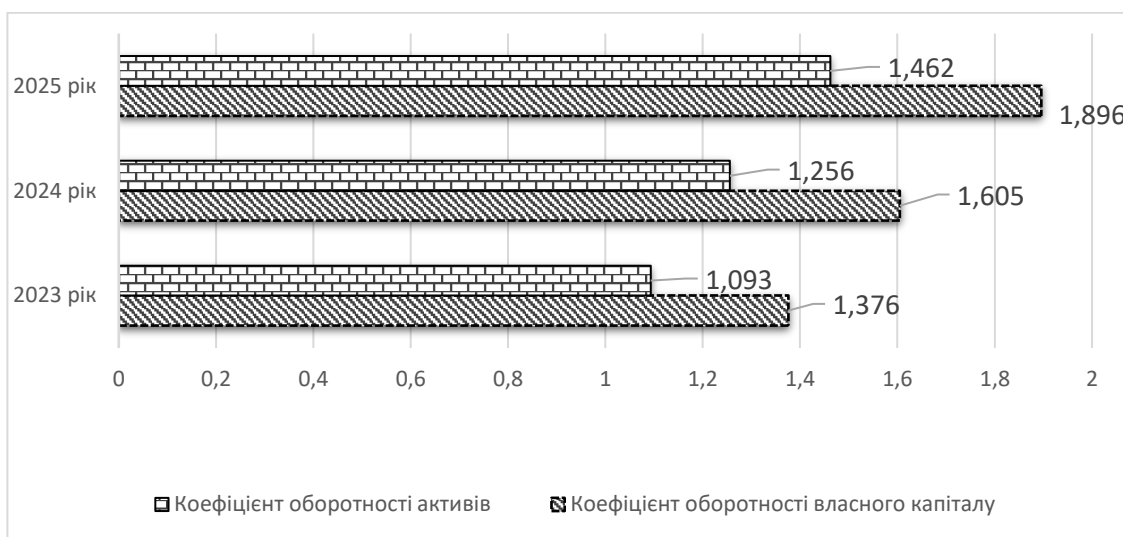

Рисунок 2.6 – Динаміка показників оборотності власного капіталу і активів Волочиського РАЙ СТ за період 2023-2025 років

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Окремі показники ділової активності товариства, які наведені у таблиці 2.20 засвідчують, що в цілому, вона зростає, про що говорить ріст, практичного, кожного із розрахованих та наведених у таблиці. Оборотність запасів збільшилася із 8,4703 до 9,1736 оборотів. Оборотність дебіторської заборгованості теж виросла із 6,8211 до 9,0112 оборотів. Аналогічна ситуація фіксується і для кредиторської заборгованості, яка виросла із 4,1173 до 6,3917 обороту. Виросла фондвіддача необоротних фондів – із 1,8323 до 2,3811 рази. Причина в цьому – ріст виручки від реалізації продукції, в той самий час, як вартість необоротних активів на підприємстві є досить значною і становить майже дві третини у вартості активів товариства.

Таблиця 2.20 – Оцінка окремих показників ділової активності Волочиського РАЙ СТ за період 2023-2025 років

Показник	Роки			Нормативне значення
	2023	2024	2025	
Оборотність запасів	8,4703	7,7436	9,1736	Тенденція до росту
Оборотність дебіторської заборгованості	6,8211	7,6538	9,0112	Тенденція до росту
Оборотність кредиторської заборгованості	4,1173	5,5211	6,3917	Тенденція до росту
Фондовіддача необоротних активів	1,8323	2,1015	2,3811	Тенденція до росту

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Фінансовий стан споживчих товариств в Україні значною мірою залежить від їх здатності адаптуватися до ринкових мов господарювання, тих військово-політичних обставин, які сформувалися протягом останніх 12 років, ефективно управляти всіма видами наявних ресурсів та впроваджувати сучасні підходи до ведення фінансового-економічної діяльності. Основні напрямки покращення їх фінансового стану можна згрупувати за кількома ключовими аспектами.

В першу чергу, важливим тут є збільшення ефективності операційної діяльності. Багато кооперативних підприємств функціонують на основі застарілих бізнес-моделей, що знижує їхню конкурентоспроможність у сучасних мінливих реаліях. Оптимізація витрат, впровадження сучасних моделей обліку, автоматизація процесів, переорієнтація на широкий загал споживачів, скорочення непродуктивних витрат сприятимуть зростанню прибутковості. Особливу увагу варто приділити управлінню запасами та логістиці, адже надлишкові запаси спричиняють «замороження» оборотного капіталу, а відтак – і його неефективне використання.

Наступним важливим напрямком підвищення ефективності діяльності є вдосконалення фінансового менеджменту. Це передбачає запровадження систем бюджетування, фінансового планування та контролю. Регулярний аналіз фінансових показників дозволяє своєчасно виявляти проблеми ліквідності,

платоспроможності та рентабельності. Важливо також підвищувати рівень фінансової грамотності управлінської ланки та працівників, щоб забезпечити більш обґрунтоване прийняття рішень, які безпосередньо вплинуть на ефективність діяльності в майбутньому.

Третім важливим фактором є диверсифікація джерел доходів. Традиційна діяльність підприємств споживчої кооперації (заготівля продукції, роздрібна торгівля переважно в сільській місцевості) часто не забезпечує достатнього рівня прибутковості діяльності. Тому, доцільно розширювати спектр послуг: відкривати нові форми торгівлі (он-лайн торгівля, доставка), розвивати переробку сільськогосподарської продукції, надавати побутові та сервісні послуги. Це дозволить зменшити ризики та стабілізувати грошові потоки.

Наступним напрямком є покращення роботи з капіталом та інвестиціями. Підприємствам необхідно активніше залучати інвестиційні ресурси, у тому числі, через державні програми підтримки, гранти та співпрацю з міжнародними організаціями. Раціональне використання власного капіталу, модернізація основних засобів і впровадження інноваційних технологій підвищують ефективність діяльності та сприяють довгостроковому фінансовому зростанню.

Важливу роль відіграє розвиток маркетингових підходів та підвищення конкурентоспроможності. Кооперативні підприємства повинні орієнтуватися на потреби споживачів, формувати якісний асортимент продукції, покращувати сервіс та активно використовувати сучасні інструменти просування продукції, робіт і послуг. Створення власних брендів і підвищення довіри до кооперативної продукції сприятиме зростанню доходів. Необхідно вдосконалювати організаційну структуру управління. Прозорість діяльності, підзвітність керівництва та ефективна система внутрішнього контролю сприяють зниженню фінансових ризиків і підвищенню довіри зі сторони членів кооперативного руху.

ВИСНОВКИ

Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений дослідженню, теоретичних основ аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. У сучасних умовах воєнного стану та трансформації економіки України особливого значення набуває комплексний аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання. Він виступає ключовим інструментом оцінки фінансового потенціалу, ефективності використання ресурсів і здатності суб'єкта господарювання забезпечувати стабільний розвиток. Попри різноманітність наукових підходів, фінансовий стан доцільно розглядати як узагальнюючу характеристику результатів виробничої, комерційної та фінансової діяльності, що визначається системою взаємопов'язаних показників. Його об'єктивна оцінка створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підвищення інвестиційної привабливості та мінімізації ризиків. Комплексність, системність і наукова база фінансового аналізу є необхідними умовами забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах посилення конкуренції та нестабільності економічного середовища, об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства набуває стратегічного значення. Вона виступає не лише інструментом діагностики поточного становища суб'єкта господарювання, а й основою для формування ефективної фінансової політики, обґрунтування управлінських рішень і визначення напрямків подальшого розвитку. Проведене дослідження дозволило систематизувати існуючі підходи до оцінювання фінансового стану та виявити їх переваги і недоліки.

Встановлено, що більшість традиційних методик зосереджується переважно на аналізі ліквідності, платоспроможності або структури балансу, що не забезпечує комплексного уявлення про фінансові можливості підприємства. Окремі підходи надмірно орієнтовані на інтереси певних груп користувачів або

ж ґрунтуються на зарубіжних стандартах, що обмежує їх практичне значення в умовах національної економіки. Крім того, відсутність єдиної нормативної бази для значної частини показників, дублювання індикаторів та жорстка фіксація їх складу, знижують аналітичну цінність отриманих результатів.

Обґрунтовано доцільність застосування комплексного інтегрованого підходу, що передбачає оцінювання фінансового стану за системою взаємопов'язаних груп показників: ліквідності, фінансової стійкості, якості активів, ефективності використання та прибутковості. Такий підхід дозволяє сформувати цілісну картину фінансової діяльності підприємства, врахувати інтереси користувачів інформації та забезпечити об'єктивність управлінських рішень. Перспективним напрямком подальших досліджень є удосконалення методичних засад визначення вагомості окремих показників та адаптація інтегральних моделей до специфіки діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання з урахуванням галузевих особливостей і наявної інформаційної невизначеності.

Другий розділ кваліфікаційної роботи було присвячено прикладним аспектам оцінки фінансового стану господарюючих суб'єктів в Україні та напрацюванні практичних пропозиції щодо його вдосконалення. Проведений аналіз фінансового стану засвідчив, що воєнні дії стали визначальним чинником погіршення фінансового стану підприємств України, зумовивши зростання ризиків, втрату активів, порушення логістики та зниження платоспроможності населення. У відповідь на ці виклики, суб'єкти господарювання змушені адаптувати свою діяльність до нових реалій, зокрема, скороченням інвестицій у необоротні активи та переорієнтації на більш ліквідні оборотні ресурси. Водночас, спостерігається загальне зростання як активів, так і власного капіталу, що свідчить про поступове відновлення економічної активності та намагання підприємств забезпечити фінансову стійкість.

Структурні зрушення демонструють посилення ролі середніх та великих підприємств, тоді як малі суб'єкти господарювання стикаються з більшими фінансовими труднощами та обмеженим доступом до довгострокового

фінансування. Зростання частки власного капіталу та скорочення залежності від позикових ресурсів вказує на прагнення бізнесу до підвищення фінансової незалежності в умовах невизначеності. В цілому, забезпечення стабільного функціонування підприємств можливе лише за умови комплексної державної підтримки, стимулювання інвестицій та адаптації бізнес-моделей до воєнних ризиків. Це створить передумови для відновлення виробництва, зміцнення економічної безпеки та подальшого розвитку вітчизняної економіки. Проведений аналіз діяльності Волочиського районного споживчого товариства засвідчив, що юридична особа функціонує як класичний суб'єкт споживчої кооперації, поєднуючи соціальну спрямованість із господарською самостійністю. Організаційна структура, принципи управління та формування фінансових ресурсів відповідають кооперативній моделі, що забезпечує демократичність прийняття рішень і участь членів товариства у його розвитку та діяльності.

Оцінка фінансово-економічних показників діяльності на період 2023-2025 років, свідчить про загалом позитивну динаміку розвитку підприємства. Спостерігається зростання вартості активів, обсягів реалізації продукції, чистого доходу та прибутку, що вказує на поступове зміцнення ринкових позицій. Водночас, структура активів характеризується високою часткою необоротних засобів, що, з одного боку забезпечує стабільність, а з іншого – знижує гнучкість використання фінансових ресурсів.

Фінансова стійкість товариства залишається достатньою, оскільки переважає власний капітал, однак простежується тенденція до зростання поточних зобов'язань і зниження маневреності власних коштів. Показники ліквідності і платоспроможності не досягають нормативних значень, що свідчить про наявність певних ризиків у забезпеченні своєчасного виконання короткострокових зобов'язань товариства. Разом із тим, ділова активність і оборотність ресурсів демонструють позитивну динаміку, що є важливим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства.

Незважаючи на зростання прибутковості, рівень рентабельності залишається вкрай низьким, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення фінансової політики підприємства. У цьому контексті особливої актуальності набувають заходи щодо оптимізації витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, покращення управління оборотним капіталом та активізації інвестиційної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрущак В. Оцінка впливу основних факторів на прибутковість підприємства / В. Андрущак // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2019. – № 265. – С. 15-22.
2. Аранчій В.І. Фінансова стратегія у системі управління підприємством / В. Аранчій // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2017. – № 2. – С. 156-159.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика / О.Я. Базилінська. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
4. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану / С. Бегун // Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2023. – № 4(32). – С. 36-42.
5. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану [Електронний ресурс] / Т. В. Безбородова // Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_9. (дата звернення: 16.03.2026).
6. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2021. – № 5. – С. 21-23.
7. Білик М. Д. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика / М.Д. Білик, І. Л. Котов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 86-92.
8. Бланк І. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства: навч. посіб. / І.А. Бланк. – Київ: Эльга, 2011. – 574 с.
9. Васюта В. Українське підприємництво в умовах війни. / В. Васюта, Я. Мехеда // Галицький економічний вісник. – 2025. Том 92. – № 1. – С. 181-186.

10. Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління / Т. Власенко, О. Стародубцева // Молодий вчений. – 2020. – № 12 (64). – С.256-258.

11. Власова Н.О. Фінанси підприємств: навч. пос. / Н. О. Власова, Т. В. П'ятак, Т. І. Кочетова. – Харків : Світ книг, 2019. – 276 с.

12. Волоснікова Н. М. Управління фінансовим забезпеченням підприємства у сучасних умовах / Н. Волоснікова, Н. Решетняк, Ф. Абрамов // Вісник НТУ «ХПІ». – 2021. – № 5. – С. 37–40.

13. Готра В.В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення / В.В. Готра, В.В. Ріпич, А.В. Дячук // Економіка і суспільство. – 2017. – №8. – С. 219-223.

14. Гривківська О. В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств / О. Гривківська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2020. – № 2. – С. 12-15.

15. Громова А. Є. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів / А. Громова, К. Крамаренко, Т. Рудик // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 44-47.

16. Гуцул М. О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства: економічна сутність та особливості / М. Гуцул // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 17. Ч. 1. – С.112-115.

17. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2026).

18. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. / М. Денисенко // Економіка і держава. – 2019. – № 12. С. 61-65.

19. Івченко Л. В. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення / Л. В. Івченко, О. Є. Федорченко // Фінанси, облік і аудит. – 2015. – Вип. 1. – С. 197-210.

20. Ільчук В. Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств реального сектору економіки / В. Ільчук, Т. Шпомер // Проблеми економіки. – 2018. – №2(36). – С.310-316.

21. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ "Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» – 2010. – № 1. – С. 120-127.

22. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. / А. В. Ковалевська, С. І. Асєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 163-169.

23. Ковтуненко Ю. В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. / Ю. Ковтуненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 8/2. – С. 40-41.

24. Костенко Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Ю. Костенко, О. Короленко, М. Гузь // Економіка та суспільство. – 2022. – №43. – URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694> (дата звернення: 12.04.2026).

25. Кузьменко Л. В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л. В. Кузьменко, В. В. Кузьмін, В. М. Шаповалова. – Вид-во Олді-плюс. – 2003 р. – 240 с.

26. Левчук О.Е. Стратегія фінансового забезпечення економічного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.Е. Левчук // Молодий вчений. – 2025. – № 5 (136). – URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6471/6325> (дата звернення: 11.05.2026)

27. Марусяк Н. Л. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / Н. Марусяк. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 172 с.

28. Мацьків В.В. Методичний інструментарій оцінювання фінансового забезпечення підприємства / В. Мацьків // Економічний дискурс. – 2020. – № 4. – С. 54-63.

29. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Т. Мельник. // Journal of Innovations and Sustainability. – 2023 – №7 – URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/544c6bd0-8f41-4143-8637-dafe0133379c/content> (дата звернення: 14.05.2026).

30. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.2021 р. № 22. [Електронний ресурс]. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

31. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібник / В. Мец. – Київ : Вища школа, 2003. – 278 с.

32. Опендатабот. ВОЛОЧИСЬКЕ РАЙСТ. [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2026)

33. Партин Г.О. Шляхи фінансової стабілізації діяльності підприємств України за умов воєногостану та в повоєнний період [Електронний ресурс] / Г. О. Партин, А.Г. Загородний // Економіка та суспільство. – 2025. – № 71. – URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6701> (дата звернення: 16.04.2026).

34. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» – 2009. – № 6. – С. 80-88.

35. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін (наук.ред.). – 7-ме вид., перероб. та доп. – Київ : КНЕУ, 2008. – 552 с.

36. Попович Д. Дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах. / Д. Попович, О. Алимов // Приазовський економічний вісник. – 2018. – № 1. – С. 31–35.

37. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька – Київ : КНЕУ, 2010. – 662 с.
38. Сакун О. С. Фінансові аспекти підтримки бізнес-сектору України в умовах воєнного стану. О. С. Сакун, Р.І. Щур, В.В. Мацьків // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2020. – №18. Т. 1. – С. 50-60.
39. Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства /К.С. Салига // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – №3. – 2011. – С. 204-210.
40. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення / О. Сарапіна // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Економічні науки. – 2012 – Вип. 2. – С. 47-58
41. Сокиринська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Сокиринська // Фінанси України. – 2021. – № 1. – С. 88–95.
42. Фрадинський О.А. Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення. / О. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №1, Т.1. – С. 78-82.
43. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підруч. / Ю.С. Цал-Цалко – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 566 с.
44. Чемчикаленко Р. А. Теоретичні основи управління фінансовим станом підприємства. / Р. Чемчикаленко, Г. Сукрушева, А. Ткаченко // Інфраструктура ринку. – 2019. – Випуск 27. – С. 350-354.
45. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства / Н. Яцишин // Економічний аналіз. – 2012. – Т. 10(4). – С. 439-445.
46. Яцух О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. / О. Яцух, Н. Захарова // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2018. – № 3. – С. 173-180.

ДОДАТКИ